

RP 166/2025 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av avfallslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att avfallslagen ändras.

I denna proposition föreslås det att producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk ändras i fråga om vissa åtgärder som kommunerna genomför för att förebygga nedskräpning och för uppstädning. Enligt proposition ska de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna i regel grunda sig på en fast årlig kostnad per invånare. Det föreslås också ändringar i ersättningsförfarandet. Dessutom föreslås det att producentens kostnadsansvar ska utvidgas så att det omfattar förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar. Ändringarna beror på nationellas behov.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2026.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk.....	5
2.2 Kostnadsersättningar till kommunerna	6
2.3 Kommunernas kostnader för avfallshanterings- och uppstädningssåtgärder och de ersättningar som producenterna betalar	7
2.4 Uppföljningsgruppen för kostnadsansvaret för producenter	9
2.5 Kostnader för att genomföra regleringen.....	10
2.6 Nedskräpning orsakad av plastprodukter för engångsbruk och nikotinpåsar	11
3 Målsättning	14
4 Förslagen och deras konsekvenser	14
4.1 De viktigaste förslagen	14
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	15
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	15
4.2.1.1 Konsekvenser för företag.....	15
4.2.1.2 Konsekvenser för kommunerna.....	17
4.2.1.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet	17
4.2.1.4 Konsekvenser för hushållen.....	18
4.2.2 Konsekvenser för miljön.....	18
5 Alternativa handlingsvägar.....	18
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	18
5.2 De metoder som Sverige genomfört	19
5.2.1 Producentens kostnadsansvar för uppstädning efter nedskräpning	19
5.2.2 En producentsammanslutnings skyldighet att ordna insamling av avfall.....	20
5.2.3 Producentens informationsskyldighet.....	20
6 Remissvar	21
6.1 Allmänt	21
6.2 Fogandet av nikotinpåsar till producentens kostnadsansvar.....	21
6.3 Den ersättning som baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare.....	22
6.4 Fördelningen av ersättningen mellan produktgrupperna och producenterna	24
6.5 Ersättningsförfarandet.....	25
6.6 Information och rådgivning för att förebygga nedskräpning.....	27
6.7 Ikraftträdande.....	28
7 Specialmotivering.....	29
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	34
8.1 Statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna	34
8.2 Statsrådets förordning om vissa plastprodukter.....	35
9 Ikraftträdande	35
10 Verkställighet och uppföljning	35
11 Samband med andra propositioner och budgetförslaget	36

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	36
12.1 Den grundläggande miljö rättigheten	36
12.2 Näringsfrihet	36
12.3 Bemyndiganden att utfärda förordning.....	37
12.4 Ålands behörighet.....	38
LAGFÖRSLAG.....	39
Lag om ändring av avfallslagen.....	39
BILAGA.....	43
BILAGOR	44
PARALLELTEXT	44
Lag om ändring av avfallslagen.....	44
FÖRORDNINGSGUTKAST	53
Statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna för åren 2026–2028.....	53

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Propositionen handlar om utökat producentansvar enligt artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 om minskning av vissa plastprodukters inverkan på miljön, nedan *SUP-direktivet*. I artikel 8 i SUP-direktivet föreskrivs det om medlemsstaternas skyldighet att säkerställa att producenterna av plastprodukter för engångsbruk täcker kostnaderna för insamlingen av avfall från produkterna som slängs i offentliga system för insamling, för att städa upp skräp från produkterna och för medvetandehöjande åtgärder enligt artikel 10 som riktas till konsumenterna för att förebygga nedskräpning.

Artikel 8 i SUP-förordningen har genomförts genom lagen om ändring av avfallslagen (1096/2022) och förordningar av statsrådet som utfärdats med stöd av avfallslagen (646/2011). Producentens kostnadsansvar i fråga om plastprodukter för engångsbruk, som beskrivs ovan, har kompletterats genom statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna (1320/2022). Producentens kostnadsansvar i fråga om plastprodukter för engångsbruk har börjat tillämpas på nationell nivå antingen den 1 januari 2023 eller den 1 januari 2025, beroende på vilken produkt det är fråga om.

Beredningen av propositionen har inletts på initiativ av miljöministeriet, eftersom genomförandet av regleringen har visat sig kräva mycket arbete av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Birkalands län (nedan *NTM-centralen i Birkalands län*), som har tillsyn över producentens kostnadsansvar, och av kommunerna. Dessutom har man noterat att den nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar har ökat.

1.2 Beredning

Regeringens proposition har beretts som tjänsteuppdrag vid miljöministeriet. Beredningsunderlaget för propositionen finns på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med numret [YM012:00/2025](#). I början av beredningen diskuterade miljöministeriet med intressentgrupper som är centrala med tanke på regleringen hur nödvändiga de ändringar som föreslogs i propositionen är och vilka genomförandealternativ som finns. I enlighet med anvisningen om genomförandet av den internationella ramkonventionen om tobakskontroll (fördrag 27/2005), fördes det inte någon diskussion med företrädare för producenter av tobaksprodukter, tobaksfilter och nikotinpåsar. Enligt anvisningen om genomförandet av den internationella ramkonventionen om tobakskontroll finns det en grundläggande och olöslig konflikt mellan tobaksindustrins intressen och målen för folkhälsan, varför all verksamhet och alla kontakter med industrin bör ske på ett begränsat, ansvarsfullt och transparent sätt.

Miljöministeriet ordnade en diskussion som var öppen för alla den 22 april 2025. Även samarbetsgruppen för avfallsbranschen och cirkulär ekonomi informerades om beredningen, och beredningen diskuterades i uppföljningsgruppen för kostnadsansvaret för producenter av vissa plastprodukter för engångsbruk. Propositionsutkastet var på remiss i tjänsten valtioneuvosto.fi mellan den 6 maj och den 30 maj 2025. Den korta remisstiden ansågs motiverad på grund av propositionens begränsade innehåll och eftersom propositionen bedömdes vara av intresse endast för ett litet antal aktörer. De ändringar som föreslogs i propositionen hade dessutom diskuterats med de viktigaste intressentgrupperna före remissbehandlingen, och under diskussionerna hade intressentgrupperna gett ett brett stöd till förslaget i propositionen om att den ersättning som producenterna ska betala till kommunerna ska baseras på en fast kostnad per

invånare. Det hölls ett samråd om propositionen i enlighet med 11 § i kommunallagen (410/2015) och delegationen behandlade propositionen den 12 augusti 2025.

Utkastet till regeringsproposition anmäldes i juni 2025 till Europeiska kommissionen i enlighet med direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster¹. Skyldigheten gäller även bestämmelser genom vilka man genomför sådana artiklar i EU:s rättsakter som ger medlemsstaterna nationellt handlingsutrymme.

Efter anmälan inleds en tre månader lång frysningsperiod, och före utgången av den kan utkastet inte godkännas. Godkännandet av utkastet måste skjutas upp ytterligare tre månader om kommissionen eller en annan medlemsstat inom den tre månader långa frysningsperioden framför ett detaljerat utlåtande enligt vilket den planerade åtgärden kan skapa hinder för handel på den inre marknaden. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna utkastet till teknisk föreskrift ännu en gång om de gör ändringar i det som i väsentlig grad förändrar dess tillämpningsområde, förkortar den tid som ursprungligen tänkts för genomförandet, lägger till specifikationer eller andra krav eller skärper dessa.

Propositionsutkastet var på förhandsnotifiering enligt direktiv (EU) 2015/1535 mellan den 27 juni och den 30 september 2025. Under förhandsnotifieringen gav varken Europeiska kommissionen eller EU:s medlemsstater några utlåtanden, och propositionen behövde inte ändras till följd av notifieringen.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk

I 48 a–g § i avfallslagen föreskrivs det om producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk när det gäller vissa kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder. Producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk innebär att producenten ska svara för de kostnader som kommunen orsakas av att förhindra och städa upp efter nedskräpning som orsakas av produkterna i fråga. Producentens kostnadsansvar gäller till plastprodukter för engångsbruk hörande livsmedelsförpackningar med konsumtionsfärdig mat och förpackningar och omslag av ett flexibelt material, dryckesförpackningar som har en kapacitet av högst tre liter, muggar, tunna plastbärkassar, våtservetter för personlig hygien och konsumentbruk, ballonger för konsumentbruk samt tobaksprodukter med filter och tobaksfilter. Med undantag för förpackningar anses en producent av plastprodukter för engångsbruk som omfattas av producentens kostnadsansvar enligt 48 § i avfallslagen vara den som tillverkar eller importerar produkten. Producenten av förpackningar anses vara den som förpackar produkterna eller importerar de förpackade produkterna. I fråga om förpackningar som används för förpackning av livsmedel och andra produkter på försäljningsstället och som överläts direkt till konsumenten och förpackningar som används för förpackning av obehandlade jordbruks- och trädgårdsprodukter, anses dock producenten vara den som tillverkar eller importerar förpackningarna.

I 48 b § i avfallslagen föreskrivs det om de kostnader som producenten ska svara för. Omfattningen på producentens kostnadsansvar varierar beroende på produkten. Producenter av

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster

alla ovannämnda plastprodukter för engångsbruk ska svara för de kostnader som kommunen orsakas av att städa upp efter nedskräpning förorsakad av produkterna och av att transportera och behandla det uppstädade skräpet. Producenter av livsmedelsförpackningar med konsumtionsfärdig mat och förpackningar och omslag av ett flexibelt material, dryckesförpackningar, muggar, tunna plastbärkassar samt tobaksprodukter med filter och tobaksfilter ska även svara för de kostnader som kommunen orsakas av att ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter. Producenter av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter ska dessutom svara för de kostnader som kommunen orsakas av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall samt av information och rådgivning som anknyter till åtgärder för insamling och uppstädning av skräp och till förhindrande av nedskräpning.

Enligt 48 c § i avfallslagen gäller producentens kostnadsansvar områden som kommunen med stöd av lagen om underhåll och renhållning av gator och vissa allmänna områden (669/1978) är skyldig att renhålla, områden där kommunen är en sådan aktör eller en sådan innehavare av ett område som avses i 74 § 1 mom. 1, 2 och 5 punkten i avfallslagen, och därmed ansvarar för att städa upp området, samt områden där kommunen i egenskap av i 76 § i avfallslagen avsedd aktör eller innehavare är skyldig att ordna tillräcklig avfallsinsamling och andra avfallshanteringstjänster. Områden som omfattas av producentens kostnadsansvar är till exempel gator, torg, öppna platser, parker, planteringar och andra med dessa jämförliga allmänna områden inom ett stadsplaneområde. Även kommunala frilufts- och naturskyddsområden, parker, holmar och badstränder omfattas av producentens kostnadsansvar. Landsvägar, enskilda vägar, banområden och hamnar omfattas av producentens kostnadsansvar, om kommunen är en aktör i eller en innehavare av området. I samband med genomförandet av SUP-direktivet ansågs dessa områden ha betydelse med tanke på den nedskräpning som orsakas av plastprodukter för engångsbruk som omfattas av kostnadsansvaret.

I 48 g § i avfallslagen föreskrivs det om kommunens skyldighet att ordna insamling av avfall till följd av tobaksprodukter och tobaksfilter i de områden som omfattas av producentens kostnadsansvar. Kommunen är även skyldig att ordna rådgivning och information om insamlingen av avfall till följd av tobaksprodukter och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk samt om de skadliga konsekvenserna och förhindrandet av den nedskräpning som de nämnda produkterna orsakar.

2.2 Kostnadsersättningar till kommunerna

I 48 e § i avfallslagen anges det att kommunen, för att vara berättigad till ersättning från en producent, årligen ska anmäla sina avfallshanterings- och uppstädningskostnader för det föregående året till NTM-centralen i Birkaland, som utgör tillsynsmyndighet för producentansvaret. NTM-centralen i Birkaland beslutar om de ersättningar som ska betalas till kommunen. I beslutet specificeras de ersättningar som ska betalas av varje producentsammanslutning och producent enligt produktgrupp och det totala ersättningsbelopp som ska betalas till varje kommun. Beslutet kan överklagas hos förvaltningsdomstolen. Producenterna ska betala ersättningarna enligt beslutet till NTM-centralen i Birkaland, som vidarebefordrar dem till kommunerna. Producenterna är även skyldiga att ersätta myndigheterna för de kostnader som uttaget av ersättningarna och vidarebefordran av dem ger upphov till.

I 48 d § i avfallslagen föreskrivs det om grunderna för fastställande av de ersättningar som producenterna ska betala, vilka behövs för beslutsfattandet. Ersättningarna baseras på producenternas andel av kommunernas kostnader för avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder som har genomförts i områden som omfattas av kostnadsansvaret samt för sådana informations- och rådgivningsåtgärder som ska anses behövliga för att förhindra och

minska nedskräpning. Den andel av kommunens kostnader som varje produktgrupp som omfattas av kostnadsansvaret står för beräknas baserat på det avfall och skräp som orsakats av produkterna i fråga och som samlats in och städats upp i de områden som omfattas av kostnadsansvaret för produkterna. Vid beräkningen utgår man från avfallets och skräpets vikt, antal, volym, en kombination av dessa eller någon annan ändamålsenlig faktor.

Enligt 48 f § i avfallslagen ska producenterna minst vart tredje år göra en utredning om sammansättningen av det avfall som kommunen samlat in och det skräp som kommunen städats upp i de områden som omfattas av kommunens kostnadsansvar. Kommunerna är skyldiga att lämna producenterna de uppgifter som behövs för utredningen och även i övrigt bistå i genomförandet av utredningen med de åtgärder som behövs. Varje producent eller producentsammanslutnings andel av kommunens kostnader fastställs utifrån marknadsandelen för de produkter som dessa har släppt ut på marknaden eller sålt genom distansförsäljning direkt till användare i Finland. Producentens kostnadsansvar omfattar även en sådan andel av andra motsvarande produkter som kan anses vara skälig med hänsyn till producentens marknadsandel, oberoende av tidpunkten då produkterna släppts ut på marknaden. Statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna innehåller närmare bestämmelser om de olika produktgruppernas andelar av kommunernas insamlings- och uppstädningskostnader utifrån en sammansättningsutredning som de producenter som omfattas av kostnadsansvaret och kommunerna gjorde tillsammans 2022².

2.3 Kommunernas kostnader för avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder och de ersättningar som producenterna betalar

Lagen om ändring av avfallslagen, som utfärdats för att genomföra SUP-direktivet, innehåller bestämmelser om en övergångsperiod under vilken de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna fastställs utifrån en fast kostnadsgrund. Enligt övergångsbestämmelsen är kommunens kostnader för avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder i de områden som omfattas av producentens kostnadsansvar 4,79 euro per invånare respektive år under 2023–2025. Övergångsperioden gäller inte kostnader för insamlingskärl avsedda för avfall från tobaksprodukter och tobaksfilter eller kostnader för information och rådgivning. För dessa kostnaders del baseras producentens kostnadsansvar sedan 2023 på de faktiska kostnader som kommunerna har uppgett.

I enlighet med 2 § i statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna utgörs 3,09 euro av kommunens kostnader per invånare av kostnader för sådan insamling, transport och behandling av avfall som ordnats för att förhindra nedskräpning, medan 1,70 euro av kostnaderna utgörs av kostnader för uppstädning efter nedskräpning samt transport och behandling av skräpet. Den andel av ovannämnda kostnader som producenter av plastprodukter för engångsbruk som omfattas av producentens kostnadsansvar svarar för, beräknas utifrån de andelar per produktgrupp som fastställts utifrån sammansättningsutredningen. Kommunen svarar för de återstående kostnaderna. När det gäller de kostnader som uppstår från och med 2026 är avsikten att producentens kostnadsansvar i sin helhet ska baseras på de kostnader som kommunerna uppgger.

² Kaartinen Tommi, Mäkelä Juho och Skog Jade (2023): Yleisiltä alueilta roska-astioihin kerättävien ja maasta siivottavien roskien koostumustutkimukset 2022. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2023/2226-yleisilta-alueilta-roska-astioihin-kerattavien-ja-maasta-siivottavien-roskien>

Kostnaderna per invånare under övergångsperioden har avtalats mellan viktiga producenter som omfattas av kostnadsansvaret och Finlands Kommunförbund utifrån en utredning som Kommunförbundet lät göra 2020. Kommunförbundets utredning inkluderade en enkät riktad till kommunerna om de totala kostnaderna för de avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som kommunerna ansvarar för i de områden som omfattas av producentens kostnadsansvar. Genom enkäten utreddes kommunernas totala kostnader för renhållningen och därtill separat kostnaderna för insamling av avfall i avfallskärl och uppstädning av skräp från marken. Med beaktande av kommunernas invånarantal och storleksklass uppgick de totala kostnaderna för renhållningen enligt utredningen till cirka 7,7 euro/invånare medan kostnaderna för avfallshandling och uppstädning efter nedskräpning uppgick till cirka 7,2 euro/invånare. På grund av osäkerheten i samband med resultaten av enkäten enades producenterna och Kommunförbundet om att man vid fastställandet av producentens kostnadsansvar under övergångsperioden som utgångsbelopp använder två tredjedelar av de avfallshanterings- och uppställningskostnader baserade på kommunernas invånarantal och storleksklass som angavs i utredningen. I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av avfallslagen (RP 141/2022 rd)³, som lades fram i syfte att genomföra SUP-direktivet, redogörs det närmare för Kommunförbundets utredning och fastställandet av kostnaden per invånare under övergångsperioden.

I beslutet om kostnadsersättningar för 2023⁴ fastställde NTM-centralen i Birkaland en ersättningssskyldighet på sammanlagt 6,3 miljoner euro för fem producentsammanslutningar. Ersättningarna för avfallsinsamling uppgick till sammanlagt 4,3 miljoner euro och för uppstädning av skräp till 1,9 miljoner euro. Ersättningarna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall var sammanlagt cirka 52 200 euro och ersättningarna för information och rådgivning cirka 4 800 euro. De ersättningar som kommunerna fick varierade mellan cirka 1 720 euro och cirka 1,2 miljoner euro. Ersättningen för insamlings- och uppställningskostnader var sammanlagt cirka 1,82 euro per invånare.

Trots kostnaden per invånare under övergångsperioden förutsatte NTM-centralen i Birkaland att kommunerna 2024 och 2025 skulle uppgå alla sina insamlings- och uppställningskostnader för föregående år, för att de skulle få de ersättningar som producenterna betalar. Före tidsfristen 2024 hade 94 kommuner (32 procent av kommunerna på fastlandet) uppgett sina insamlings- och uppställningskostnader för NTM-centralen i Birkaland. En kommun uppgav sina kostnader efter det att tidsfristen hade löpt ut. De kommuner som hade uppgett sina kostnader inom tidsfristen hade i slutet av 2023 sammanlagt cirka 3,4 miljoner invånare, vilket motsvarar cirka 61 procent av folkmängden på fastlandet 2023. En större andel av de till invånarantalet sett större kommunerna uppgav sina kostnader än av de till invånarantalet sett mindre kommunerna.

Baserat på de kostnader som kommunerna uppgav var kostnaderna för avfallsinsamling 2023 i genomsnitt cirka 2,41 euro/invånare och kostnaderna för uppstädning av skräp i genomsnitt cirka 1,69 euro/invånare. Det fanns stora variationer i kostnaderna per invånare för avfallsinsamling och uppstädning av skräp mellan olika kommuner. Kostnaderna för avfallsinsamling varierade mellan 0,06 euro/invånare och 22,91 euro/invånare medan kostnaderna för uppstädning av skräp varierade mellan 0,03 euro/invånare och 9,39

³Regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av avfallslagen (RP 141/2022 rd): https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_141+2022.pdf

⁴ NTM-centralen i Birkalands korrigerade beslut av den 20 januari 2025 om kostnadsansvaret för producenter av vissa plastprodukter för engångsbruk när det gäller de insamlings- och uppställningskostnader som orsakats kommunerna under 2023.

euro/invånare. De kostnadsuppgifter som kommunerna uppgav baserades delvis på uppskattningar, eftersom man ännu inte hade hunnit utveckla uppföljningen av kostnaderna då bestämmelserna hade trätt i kraft 2023. Om de ersättningar som producenterna betalade till kommunerna skulle ha baserats på de kostnader som kommunerna uppgav, skulle ersättningarna för avfallsinsamlingen ha varit cirka 5 miljoner euro och ersättningarna för uppställningen av skräp cirka 3,6 miljoner euro. De ersättningar som producenterna betalade till kommunerna för avfallsinsamling och uppställning baserat på en fast kostnad per invånare var mindre än om ersättningarna skulle ha baserats på de kostnader som kommunerna uppgav. Skillnaden beror framför allt på de uppställningskostnader som uppgavs av kommuner med fler än 50 000 invånare, vilka räknade per invånare var betydligt större än den fasta uppställningskostnaden.

Enligt uppgifter från NTM-centralen i Birkaland ansökte sammanlagt 158 kommuner (55 procent av kommunerna på fastlandet) på ett korrekt sätt och inom tidsfristen om ersättningar som betalas av producenterna 2025. De kommuner som ansökte om ersättningar hade sammanlagt cirka 5 miljoner invånare (89 procent av invånarna på fastlandet). Antalet kommuner som ansökte om ersättningar ökade således klart jämfört med året innan. De kommuner som inte ansökte om ersättningar var huvudsakligen små kommuner. De kostnader som kommunerna uppgav för 2024 uppgick till sammanlagt cirka 26,7 miljoner euro, varav cirka 15 miljoner euro var kostnader för avfallsinsamling, cirka 10,8 miljoner euro kostnader för uppställning av skräp, cirka 848 000 euro kostnader för insamlingskärl för tobaksavfall och cirka 18 000 euro kostnader för information och rådgivning i anslutning till nedskräpning orsakad av tobaksavfall. De ersättningar som producenterna betalar för avfallsinsamlings- och uppställningskostnaderna fastställs utifrån den fasta kostnaden under övergångsperioden och andelarna per produktgrupp. Producenterna av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter ersätter kostnaderna för insamlingskärl för tobaksavfall och för information och rådgivning enligt de faktiska kostnaderna. I beslutet om ersättningar för insamlings- och uppställningskostnader 2024⁵ fastställde NTM-centralen i Birkaland en ersättningskyldighet på sammanlagt 9,3 miljoner euro för fem producentersammanslutningar. Ersättningarna för avfallsinsamling uppgick till sammanlagt 6,5 miljoner euro och för uppställning av skräp till 2,8 miljoner euro. NTM-centralen i Birkaland kommer senare att fatta ett separat beslut om ersättningar för kostnader som under 2024 orsakats av insamlingskärl för tobaksavfall och av information och rådgivning i anslutning till förhindrande av nedskräpning orsakad av tobaksavfall.

2.4 Uppföljningsgruppen för kostnadsansvaret för producenter

Enligt artikel 8.4 i SUP-direktivet får de kostnader som ska täckas av producenterna inte överstiga de kostnader som är nödvändiga för att tillhandahålla de tjänster som omfattas av producentens kostnadsansvar på ett kostnadseffektivt sätt och de ska fastställas klart och tydligt mellan berörda aktörer. För att följa bestämmelsen innehöll den proposition med förslag till lag om ändring av avfallslagen som regeringen lade fram i syfte att genomföra SUP-direktivet ett förslag om inrättande av en uppföljningsgrupp. I regeringens proposition framhölls det att samarbetet mellan parterna i uppföljningsgruppen i tillräcklig mån garanterar att de insamlings- och uppställningsåtgärder som kommunerna genomför är nödvändiga och kostnadseffektiva på det sätt som avses i direktivet, och att de bekräftas på ett öppet sätt mellan berörda parter.

⁵ NTM-centralen i Birkalands beslut av den 14 oktober 2025 om kostnadsansvaret för producenter av vissa plastprodukter för engångsbruk när det gäller de insamlings- och uppställningskostnader som orsakats av kommunerna under 2024.

I sitt betänkande⁶ om regeringens proposition ansåg riksdagens miljöutskott att uppföljningsgruppen är ett centralt verktyg för att producentansvaret ska bli kostnadseffektivt. Utskottet ansåg det vara viktigt att uppföljningsgruppen får i uppgift att följa hur regleringen fungerar och utveckla god praxis särskilt när det gäller kommunernas insamlings- och uppställningsåtgärder samt rådgivning och information i anslutning till dem.

Miljöministeriet inrättade en uppföljningsgrupp i september 2023. Enligt beslutet om att inrätta en uppföljningsgrupp är dess uppgift att följa upp och styra genomförandet av producentens kostnadsansvar, att utveckla god praxis inom insamling och uppställning av skräp i kommunen samt inom konsumentupplysning, att bedöma behovet av att låta göra en sammansättningsutredning och att agera som ett forum i samarbetet mellan producenterna och kommunerna och som en styrgrupp för utarbetandet av sammansättningsutredningar. I uppföljningsgruppen ingår företrädare för miljöministeriet, NTM-centralen i Birkaland, Finlands Kommunförbund, producentersammanslutningar som är viktiga med tanke på producentens kostnadsansvar, vissa kommuner samt Närings-, trafik- och miljöcentralernas utvecklings- och förvaltningscenter. Även Suomen SUP-tuottajayhteisö Oy, som utöver producenter av ballonger och våtservetter även företräder tobaksproducenter, är representerat i uppföljningsgruppen. När uppföljningsgruppen inrättades ansåg miljöministeriet att det är motiverat att Suomen SUP-tuottajayhteisö Oy ingår i uppföljningsgruppen, så att bolaget kan följa genomförandet av regleringen och så att kravet på kostnadseffektivitet och öppenhet i SUP-direktivet uppfylls.

Uppföljningsgruppen har sammanträtt fyra gånger om året och bland annat styrt den sammansättningsutredning som gjorts av producenterna, kommenterat anvisningen från NTM-centralen i Birkaland till kommunerna om anmälan av avfallshanterings- och uppställningskostnader samt följt kommunernas avfallshanterings-, uppställnings-, informations- och rådgivningsåtgärder och utvecklingen av kostnadsuppföljningen. Beslutet om att inrätta en uppföljningsgrupp, medlemmarna i uppföljningsgruppen och promemoriorna från sammanträdena har offentliggjorts i statsrådets projektportal⁷.

2.5 Kostnader för att genomföra regleringen

Vid genomförandet av producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk har man noterat att förfarandet i samband med anmälan av kommunernas kostnader och ersättningen av kostnaderna medför mycket arbete för NTM-centralen i Birkaland. Före tidsfristen 2024 hade 94 kommuner uppgett sina insamlings- och uppställningskostnader för 2023 för NTM-centralen i Birkaland. Det motsvarar cirka 32 procent av kommunerna. NTM-centralen i Birkaland använde sammanlagt 170 arbetstimmar till att behandla kommunernas anmälningar och parternas yttranden och till att bereda beslutet. Enligt NTM-centralen i Birkaland påverkades arbetsmängden av det stora antalet parter kombinerat med att ärendet administrerades utan ett elektroniskt system för beslut och tillkännagivande för administrationen. Arbetsmängden ökade även till följd av att tobaksproducenterna bestred de kostnader som kommunerna uppgett för insamling av tobaksavfall och för rådgivning och information i anslutning till den, varför de kommuner som uppgett sådana kostnader separat

⁶ Betänkande från riksdagens miljöutskott om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av avfallslagen (MiUB 14/2022 rd):

https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/Mietinto/Documents/MiUB_14+2022.pdf

⁷ Uppföljningsgruppen för kostnadsansvaret för producenter av vissa plastprodukter för engångsbruk i statsrådets projektportal: <https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM079:00/2023>

ombads lämna in yttranden, varefter man närmare bedömde om de kostnader som uppgetts var korrekta, nödvändiga och rimliga.

Kommunerna orsakas även kostnader för genomförandet av regleringen till följd av insamlingen, sammanställningen och anmälan av kostnadsuppgifterna. Kommunernas kostnadsuppföljning har inte planerats för att följa upp de kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar, vilket gör det svårare att sammanställa de kostnadsuppgifter som ska anmälas till NTM-centralen i Birkaland. Till exempel kan prissättningen av renhållningsåtgärder i de avtal mellan kommunen och tjänsteproducenten som gäller underhåll av allmänna områden gälla en arbetshelhet som är mer omfattande än producentens kostnadsansvar. Dessutom är det ofta olika enheter inom kommunen som ansvarar för underhållet av olika områden och för informationsåtgärder. Det finns även kommunala skillnader i den ekonomiska uppföljningen, vilket gör det svårare att utveckla en gemensam praxis för kostnadsuppföljning.

Arbetsmängden bedöms öka för myndigheten och kommunerna när man vid ersättningen av kostnaderna för avfallsinsamling och uppställning av skräp övergår till ersättningar som beräknas utifrån de kostnader som kommunerna uppger. Tillsynsmyndighetens arbetsmängd kommer också att öka om fler kommuner än tidigare uppger sina kostnader för myndigheten. Beräkningen av ersättningarna baserat på de kostnader som kommunerna uppger förutsätter att kommunerna utvecklar kostnadsuppföljningen och samlar in kostnadsuppgifter mer noggrant än tidigare, vilket innebär att regleringsbördan ökar även för kommunerna.

Ett ersättningssystem baserat på de faktiska kostnader som kommunerna uppger medför en regleringsbörda även för producentsammanslutningarna och därmed för de enskilda producenterna. De kostnader som producentansvaret medför uppkommer till följd av att producenten går med i en producentsammanslutning, betalar producentavgifter och till producentsammanslutningen rapporterar om de produkter som producenten släppt ut på marknaden. Producenterna har haft svårt att på förhand uppskatta hur stora de ersättningar som ska betalas kommer att bli, vilket har gjort det svårare att överföra de kostnader som regleringen medför till produktpriserna.

2.6 Nedskräpning orsakad av plastprodukter för engångsbruk och nikotinpåsar

I Finland har nedskräpningen av havet utretts sedan 2012 genom att man följt upp nedskräpningen av stränderna. Uppföljningen baseras på undersökningar av nedskräpningen av urbana och naturliga havsstränder och mellanformer av sådana stränder på olika håll i Finland. I samband med undersökningen räknas skräpet och klassificeras enligt material och ändamål. Den klassificering som används vid uppföljningen av nedskräpningen av stränder specificerades 2023. Från att tidigare ha haft 80 skräpkategorier övergick man till 184 kategorier för att få närmare information om typen av skräp och om de åtgärder som nedskräpningen orsakar. Nikotin- och snuspåsar hörde tidigare till samma kategori som fimpar, men från och med 2023 utgör de en egen kategori. Detta innebär att man kan undersöka förekomsten av nikotin- och snuspåsar på stränderna först från och med 2023. Dessutom ändrades sättet att räkna fimpar 2020. Tidigare räknades antalet fimpar på ett mindre område än annat skräp, vilket kan ha lett till att antalet fimpar överskattades. Från och med 2020 räknas antalet fimpar på hela strandområdet, på samma sätt som annat skräp.

Tabell 1 visar de tjugo vanligaste skräpetyperna på uppföljningsstränderna baserat på antal under uppföljningsåren 2023–2024 (de så kallade TOP20-skräpetyperna)⁸. I tabellen redogörs det för det sammanräknade antalet skräp i fråga om olika skräpetyper på ett 1 000 kvadratmeter stort område i proportion till alla uppföljningsstränder och alla uppföljningsgångar. Åren 2023–2024 var nikotin- och snuspåsar den fjärde vanligaste skräpetyperna. Räknat enligt antal var deras andel av allt skräp cirka 5,3 procent och av TOP20-skräpet cirka 6,5 procent. Den vanligaste skräpetyperna var fimpar, vars andel av allt skräp som hittades var cirka 29 procent och av TOP20-skräpet cirka 36 procent. Annat skräp som orsakats av produkter som omfattas av producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter och som ingick i förteckningen över de vanligaste skräpetyperna var chipsförpackningar och omslag för sötsaker av plast samt korkar och lock av plast för dryckesförpackningar.

Tabell 1: Det vanligaste skräpet på de havsstränder som ingick i uppföljningen av nedskräpningen av stränderna i Finland 2023–2024

Placerin g	Materialkatego ri	Produkt	Antal /1 000 m2	% av allt upphittat skräp	% av TOP20 -skräp
1.	Plast	Tobaksprodukter med filter (fimpar)	1 005,25	28,81	35,67
2.	Plast	Plastbitar (inte cellplast), 2,5–50 cm	461,19	13,22	16,36
3.	Papper/ papp	Papper/papprör från fyrverkeripjäser och andra delar av dem	203,73	5,84	7,23
4.	Plast	Nikotin- och snuspåsar	183,09	5,25	6,50
5.	Plast	Chipsförpackningar och omslag för sötsaker av plast	108,38	3,11	3,85
6.	Papper/ papp	Pappersbitar	104,37	2,99	3,70
7.	Trä	Andra förädlade träföremål, 2,5–50 cm	92,15	2,64	3,27
8.	Plast	Andra identifierbara	67,60	1,94	2,40

⁸ Uppgifter från Finlands miljöcentral den 22 april 2025.

		plastprodukter (inte cellplast)			
9.	Plast	Byggavfall av plast (inte isoleringsskum)	66,58	1,91	2,36
10.	Plast	Korkar och lock av plast för dryckesförpackningar	61,05	1,75	2,17
11.	Plast	Bitar av cellplast, 2,5–50 cm	60,94	1,75	2,16
12.	Plast	Bomullspinnar av plast	50,30	1,44	1,78
13.	Plast	Snören och rep av plast (diameter under 1 cm), andra än skyddssnören (dolly rope) för bottentrål	49,17	1,41	1,74
14.	Plast	Isolering av cellplast inkl. isoleringsskum	48,90	1,40	1,74
15.	Glas/ keramik	Byggmaterial av glas och keramik (tegel, plattor, cement)	47,71	1,37	1,69
16.	Glas/ keramik	Oidentifierbara skärvor av glas eller keramik \geq 2,5 cm	46,96	1,35	1,67
17.	Plast	Maskerings-, ventilations- och packtejp av plast	46,61	1,34	1,65
18.	Trä	Andra förädlade träföremål, >50 cm	42,24	1,21	1,50
19.	Metall	Flaskkorkar, lock och burkdragringar av metall	38,86	1,11	1,38

20.	Papper/ papp	Andra pappersprodukter	33,21	0,95	1,18
-----	-----------------	---------------------------	-------	------	------

Säkerhets- och utvecklingscentret för läkemedelsområdet meddelade den 4 april 2023 att centret ändrat sin praxis när det gäller klassificering av nikotinpåsar så att nikotinpåsar inte längre i regel klassificeras som läkemedel, om de inte marknadsförs för medicinska ändamål eller man annars kan påvisa att de i normalfall används som läkemedel. Tidigare ansåg centret att nikotinpåsar uppfyller definitionen av läkemedel baserat på effekten av det nikotin som de innehåller. Ändringen av klassificeringspraxisen ledde till att sådana nikotinpåsar som normalt används som rusmedel, får säljas utan det försäljningstillstånd som läkemedelslagen (395/1987) förutsätter. Avregleringen av försäljningen av nikotinpåsar har sannolikt lett till att försäljningen har ökat, vilket även kan ha lett till att den nedskräpning som nikotinpåsar orsakar har ökat.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att

- minska den regleringsbörda som tillsynsmyndigheten och kommunerna orsakas till följd av genomförandet av producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk,
- förbättra förutsebarheten i fråga om producentens kostnadsansvar,
- förhindra och minska den nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar,
- låta producenterna av nikotinpåsar svara för kostnaderna för den nedskräpning som deras produkter orsakar, samt
- främja lika behandling av producenter av produkter som orsakar nedskräpning.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det ändringar i avfallslagen genom vilka förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning till följd av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk. Producentens kostnadsansvar i fråga om nikotinpåsar motsvarar producentens kostnadsansvar i fråga om tobaksprodukter enligt den gällande avfallslagen, med undantag av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall. Producenter av nikotinpåsar ska ersätta kommunen för de kostnader som orsakas av insamling av avfall och uppstädning av skräp till följd av nikotinpåsar i de områden som avses i 48 c § i avfallslagen samt till följd av information och rådgivning som anknyter till dessa åtgärder och till förhindrande av nedskräpning orsakad av nikotinpåsar. Det föreslås att kommunerna ska ha skyldighet att ordna information och rådgivning för att förhindra nedskräpning orsakad av nikotinpåsar. Att utöka producentens kostnadsansvar till att omfatta förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar innebär ett nationellt tillägg jämfört med SUP-direktivet, eftersom nikotinpåsar inte hör till direktivets tillämpningsområde. Med beaktande av lika behandling av producenter av produkter som orsakar nedskräpning och principen om att förorenaren ska betala är det motiverat att ingripa mot den nedskräpning som

orsakas av nikotinpåsar genom att utöka producentens kostnadsansvar till att även omfatta nikotinpåsar.

I propositionen föreslås det också att det kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk som producenten har när det gäller kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder i regel ska baseras på en fast årlig kostnad per invånare. På så sätt kan man minska det arbete som tillsynsmyndigheten och kommunerna orsakas till följd av genomförandet av producentens kostnadsansvar. Producenter av sådana plastprodukter för engångsbruk som avses i 48 § 6–10 punkten i avfallslagen, ska årligen betala kommunen ersättning för de avfallshanterings- och uppställningskostnader som produkterna orsakar. Ersättningen baseras på en fast årlig kostnad per invånare och bestäms enligt antalet invånare i kommunen den sista december det år kostnaderna uppkommit. Det föreslås att en ersättning baserad på en fast årlig kostnad per invånare även ska tillämpas på producentens kostnadsansvar när det gäller information och rådgivning om tobaksprodukter och det avfall som dessa orsakar. En fast årlig kostnad per invånare ska dock inte tillämpas på anskaffning av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall, utan producenten ska ersätta kommunerna för anskaffningen enligt de faktiska kostnaderna. Även producentens kostnadsansvar i fråga om nikotinpåsar baseras på en fast årlig kostnad per invånare. Genom förordning av statsrådet utfärdas det närmare bestämmelser om beloppet på den fasta årliga kostnaden per invånare och om hur beloppet ska fördelas mellan kostnaderna för insamling av avfall, uppställning efter nedskräpning samt information och rådgivning. Till följd av att förhindrande av och uppställning efter nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar och av att producentens kostnadsansvar baseras på en fast kostnad per invånare, föreslås det även ändringar i fastställandet av den ersättning som producenterna betalar till kommunerna.

I propositionen föreslås det att en kommuns skyldighet att till myndigheten anmäla sina avfallshanterings- och uppställningskostnader för föregående år ska ersättas med en skyldighet att lämna en utredning till myndigheten om de avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som vidtagits föregående år och kostnaderna för dem. Kommunen är berättigad till de ersättningar som producenterna betalar om den har lämnat in utredningen till myndigheten inom utsatt tid. I utredningen ska kommunen kort redogöra för åtgärderna för insamling av avfall och för att ordna transport och behandling av insamlat avfall, åtgärderna för att städa upp efter nedskräpning och för att ordna transport och behandling av det uppstādade skräpet samt de informations- och rådgivningsåtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar. Vidare ska kommunen i utredningen uppge en uppskattning av de totala kostnaderna för ovannämnda åtgärder. Utredningen ska även innehålla uppgifter om antalet anskaffade insamlingskärl avsedda för tobaksavfall och kostnaderna för anskaffningen av dem. Myndigheten ska till beslutet om de ersättningar som producenterna ska betala till kommunerna foga ett sammandrag som gjorts utifrån de utredningar som kommunerna lämnat, och i sammandraget ska de åtgärder som kommunerna vidtagit och kostnaderna för dem beskrivas på ett allmänt plan. Med hjälp av kommunernas utredningar kan man säkerställa att ersättning endast betalas till de kommuner som har genomfört de åtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar. Med hjälp av utredningen kan man även samla in information om kommunernas kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

4.2.1.1 Konsekvenser för företag

Propositionen påverkar tillverkare och importörer av nikotinpåsar och plastprodukter för engångsbruk, vilka omfattas av producentens kostnadsansvar för kommunernas avfallshanterings- och uppställningsåtgärder. Tillverkare och importörer av nikotinpåsar orsakar kostnader till följd av ersättningen av kommunernas kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder samt för informations- och rådgivningsåtgärder för att förhindra nedskräpning. De kostnader som en enskild tillverkare eller importör av nikotinpåsar orsakar beror på storleken på den fasta årliga kostnaden per invånare och på hur den uppdelas i kostnader för insamling av avfall, uppstädning av skräp samt information och rådgivning, producenternas andel av kostnaderna för avfallsinsamling och uppstädning, tillverkarens eller importörens andel av de produkter som släppts ut på marknaden samt antalet kommuner som ansöker om ersättning och deras invånarantal. Det är därför svårt att på förhand uppskatta kostnaderna för ett enskilt företag som tillverkar eller importerar nikotinpåsar.

Utöver de ersättningar som ska betalas till kommunerna uppkommer administrativa kostnader för tillverkare och importörer av nikotinpåsar på grund av de skyldigheter som är knutna till det utvidgade producentansvaret. Tillverkare och importörer av nikotinpåsar ska gå med i en producentsammanslutning eller grunda en sådan tillsammans med andra producenter och registrera sig som producent. Tillverkare och importörer av nikotinpåsar kommer även att omfattas av producentens bokförings- och uppgiftsskyldighet samt skyldigheten att utöva egenkontroll. I praktiken fullgör vanligen producentsammanslutningarna de skyldigheter som är knutna till producentansvaret för producenternas räkning. Det finns ingen uppskattning av de administrativa kostnader som det utvidgade producentansvaret kommer att medföra för producenterna. De administrativa kostnaderna kommer dock proportionellt sett att vara större för små företag och företag som inleder sin verksamhet.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av tobakslagen (RP 221/2024 rd, s. 17)⁹ konstateras det att det ännu inte finns några närmare uppgifter om tillverkare av nikotinpåsar, men att nikotinpåsar veterligen tillverkas av åtminstone två finländska företag. Rökfria nikotinprodukter, till vilka nikotinpåsar räknas, började omfattas av tobaksskatt från början av 2024. Under 2024 och 2025 lämnade sammanlagt 76 olika uppgiftslämnare in en tobaksskattedeclaration som gäller rökfria nikotinprodukter till Skatteförvaltningen. Baserat på den typ av uppgiftslämnare som angavs i skattedeclarationen bedriver 58 av dessa uppgiftslämnare import. Av dessa är tre distansförsäljare i ett annat medlemsland i EU. En del av uppgiftslämnarna kan även vara privatpersoner som inte omfattas av producentens kostnadsansvar.¹⁰

Enligt regeringens proposition med förslag till lag om ändring av tobakslagen har alla stora tobaksbolag sina egna varumärken för nikotinpåsar. Därmed är en del av de företag för vilka det uppstår kostnader till följd av att nedskräpning orsakad av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar, tobaksbolag som redan har kostnadsansvar för kommunernas

⁹ Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av tobakslagen (RP 221/2024 rd): https://www.eduskunta.fi/SV/vaski/HallituksenEsitys/Documents/RP_221+2024.pdf

¹⁰ Uppgifter från Skatteförvaltningen den 17 april 2025.

avfallshanterings- och uppställningsåtgärder när det gäller tobaksprodukter. För dessa företag kommer de administrativa kostnader som propositionen medför att vara mindre. Genom att nedskräpning orsakad av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar främjas även lika behandling av producenter av nikotinpåsar och producenter av produkter av plastprodukter för engångsbruk som omfattas av producentens kostnadsansvar.

Om de ersättningar som producenterna ska betala till kommunerna baseras på en fast årlig kostnad per invånare kommer detta att påverka producenterna av plastprodukter för engångsbruk som omfattas av producentens kostnadsansvar. Hur stor denna påverkan blir beror på storleken på den fasta kostnaden per invånare och på hur kostnaden delas upp i kostnader för olika avfallshanterings- och uppställningsåtgärder. Påverkan beror även på hur olika produktgruppers andelar av det skräp som samlas i avfallskärnen och som städas upp från marken har utvecklats. Om kommunernas rätt till ersättning i stället för på anmälan av de faktiska kostnaderna för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder baseras på den utredning om avfallshanterings- och uppställningsåtgärder och deras kostnader som ska lämnas till myndigheten, kan det bli enklare för kommunerna att få ersättning. Detta kan öka antalet kommuner som ansöker om ersättning och därmed höja det totala ersättningsbelopp som producenterna ska betala och de kostnader som ersättningarna medför för producenterna. Om ersättningarna i huvudsak baseras på en fast årlig kostnad per invånare blir det i viss mån enklare att förutse de kostnader som producenterna ska betala och att överföra dem till produktpriserna. Å andra sidan försvåras fortfarande en uppskattning på förhand av de ersättningar som en enskild producent ska betala av att antalet produkter som producenterna släpper ut på marknaden varierar, av att det är osäkert hur många kommuner som ansöker om ersättning och vilket invånarantalet i dem är samt av att kostnaderna för anskaffning av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall ska ersättas enligt de faktiska kostnaderna.

4.2.1.2 Konsekvenser för kommunerna

Om de ersättningar som producenter av vissa plastprodukter för engångsbruk ska betala till kommunerna baseras på en fast årlig kostnad per invånare kommer regleringsbördan för kommunerna att minska, eftersom kommunerna inte behöver sammanställa och anmäla uppgifter om de faktiska avfallshanterings- och uppställningskostnaderna till tillsynsmyndigheten. Kommunerna orsakas dock ytterligare arbete på grund av den utredning om vidtagna avfallshanterings- och uppställningsåtgärder och deras kostnader som ska upprättas och lämnas till myndigheten. Den arbetsmängd som upprättandet och inlämningen av utredningen medför bedöms dock vara mindre än den arbetsmängd som behövs för att utveckla uppföljningen av de faktiska kostnaderna och för att sammanställa och anmäla kostnadsuppgifterna. I utredningen ska kommunerna kort redogöra för de vidtagna åtgärderna och uppskatta kostnaderna för dem. Anskaffningskostnaderna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall ska anmälas enligt de faktiska kostnaderna. Det är emellertid enklare att få information om anskaffningskostnaderna för insamlingskärl än om de faktiska kostnaderna för avfallsinsamling, uppställning av skräp samt information och rådgivning.

Om den ersättning som producenterna betalar till kommunerna baseras på en fast årlig kostnad per invånare kan detta även påverka beloppet av de ersättningar som kommunerna får. Hur beloppet påverkas beror på storleken på den fasta kostnaden. Om nedskräpning orsakad av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar ökar det ersättningsbelopp som kommunerna får av producenterna. Skyldigheten att ordna information och rådgivning för att förhindra nedskräpning orsakad av nikotinpåsar medför i viss mån ytterligare arbete för kommunerna.

4.2.1.3 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

För närvarande utövar NTM-centralen i Birkaland tillsyn över producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk. Till följd av reformen av regionförvaltningen överförs tillsynsuppgiften till Tillstånds- och tillsynsverket den 1 januari 2026. Om de ersättningar som producenterna ska betala till kommunerna huvudsakligen baseras på en fast årlig kostnad per invånare kommer den regleringsbörda som ersättningsförfarandet innebär för tillsynsmyndigheten att minska. Om ersättningarna baseras på en fast årlig kostnad per invånare förhindrar detta att regleringsbördan för tillsynsmyndigheten ökar, vilket skulle vara fallet om de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna efter övergångsperioden helt skulle baseras på de faktiska kostnader som kommunerna uppger. Om de ersättningar som producenterna betalar baseras på en fast årlig kostnad per invånare behöver Tillstånds- och tillsynsverket inte bedöma om de kostnader som kommunerna uppger är godtagbara, med undantag av anskaffningskostnaderna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall. En fast årlig kostnad per invånare underlättar även upprättandet av ersättningsbeslut, eftersom det förenklar uträkningen av de ersättningar som de enskilda producentsammanslutningarna och producenterna ska betala och de enskilda kommunerna ska få. Till den del som den ersättning som producenterna betalar till kommunerna baseras på en fast årlig ersättning per invånare kan Tillstånds- och tillsynsverket även fatta beslut om ersättningarna utan att höra parterna, såvida det inte finns särskilda skäl till att höra dem. Tillstånds- och tillsynsverkets uppgift blir att ta emot och behandla de utredningar som kommunerna lämnar in, att bereda ersättningsbeslutet och det sammandrag som ska fogas till det samt att ta ut ersättningarna från producenterna och betala dem till kommunerna i enlighet med beslutet. Tillstånds- och tillsynsverket ska även bedöma om de insamlingskärl för tobaksavfall som kommunerna uppger att de har anskaffat året innan har varit nödvändiga och om anskaffningskostnaderna är korrekta. Tillstånds- och tillsynsverket bedöms kunna sköta uppgifterna inom ramen för de befintliga resurserna.

4.2.1.4 Konsekvenser för hushållen

Om producenterna av nikotinpåsar får kostnadsansvar för kommunernas åtgärder för att förhindra och städa upp efter nedskräpning kan detta höja priset på nikotinpåsar, även om höjningen sannolikt skulle vara liten. Producentansvaravgifternas andel av produktpriset har vanligen varit under 2 procent¹¹. De övriga ändringar som föreslås bedöms inte som sådana få några direkta ekonomiska konsekvenser för hushållen.

4.2.2 Konsekvenser för miljön

Om nedskräpning orsakad av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk kan denna nedskräpning komma att minska, särskilt i och med kommunens informations- och rådgivningsskyldighet. Information om den nedskräpning som nikotinpåsar orsakar, om de skador som nedskräpningen medför och om hur nedskräpningen kan förhindras kan påverka uppförandet hos användarna av nikotinpåsar och därmed minska nedskräpningen.

Om producenterna av nikotinpåsar får kostnadsansvar för den avfallsinsamling och uppstädning av skräp som kommunen ordnar kommer detta sannolikt inte att påverka nedskräpningen i

¹¹ Simon, Joan Marc (2025): Designing EPR to foster the EU's competitiveness and strategic autonomy, s. 20. <https://zerowasteeurope.eu/library/designing-epr-to-foster-the-eus-competitiveness-and-strategic-autonomy/>

någon större utsträckning, eftersom kommunerna redan i dag ordnar avfallsinsamling i offentliga områden och ansvarar för att skräp städas upp. I och med producentens kostnadsansvar överförs emellertid åtminstone en del av kostnaderna för avfallsinsamling och uppstädning av skräp från kommunerna till producenterna, vilket främjar principen om att förorenaren ska betala.

Producentens kostnadsansvar sporrar inte producenterna av nikotinpåsar att göra materialet i nikotinpåsar plastfritt, eftersom kostnadsansvaret tillämpas på alla nikotinpåsar oberoende av om de innehåller plast eller inte. Detta innebär att de miljöskador som orsakas av skräp från nikotinpåsar inte kommer att påverkas av om den nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar börjar omfattas av producentens kostnadsansvar.

Det faktum att de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna baseras på en fast kostnad per invånare och att ersättningsförfarandena ändras bedöms få inte några betydande konsekvenser för miljön.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Utgångspunkten i det utkast till regeringsproposition som var på remiss var att de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna som helhet baseras på en fast årlig kostnad per invånare. Även ersättningarna för kostnaderna för att skaffa insamlingskärl avsedda för tobaksavfall baseras enligt detta förslag på den fasta årliga kostnaden per invånare. En förutsättning för att få de ersättningar som producenterna betalar är att kommunen meddelat sin betalningsinformation till myndigheten inom den utsatta tiden. Dessutom har kommunen en skyldighet att lämna in en utredning över de avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder som den vidtagit till myndigheten. Överlämnandet av utredningen är enligt förslaget dock inte en förutsättning för att få ersättningar. Syftet med förslaget är att den arbetsmängd som orsakas av genomförandet av regleringen för myndigheten och kommunerna är så liten som möjligt. Svagheten i lösningen är att ingen uppföljningsinformation fås om kostnaderna för kommunernas avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder. Detta försämrar transparensen i producentens kostnadsansvar och försvårar bedömningen av proportionaliteten i de ersättningar som producenterna betalar. Ett annat problem är oklarheten i fråga om huruvida kommunen är berättigad till ersättningar om den överlämnar betalningsinformation till myndigheterna, men inte någon utredning om de faktiska avfallshanterings- och uppstädningsåtgärderna.

Under beredningen övervägdes ett genomförandalternativ där ersättningarna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall och även för informationen och rådgivningen baseras på de faktiska kostnader som kommunerna meddelat, men till andra delar skulle ersättningarna basera sig på den fasta årliga kostnaden per invånare. Det är möjligt att motivera detta alternativ med att det är lättare för kommunerna att samla in uppgifter om kostnaderna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall och för informationen och rådgivningen jämfört med att samla in information om kostnaderna för insamling av avfall och uppstädning av skräp. Alternativet skulle dock orsaka mer arbete för myndigheten med ansvar för ersättningsförfarandet jämfört med att de ersättningar som producenterna betalar baseras på den fasta årliga kostnaden per invånare, med undantag för kostnaderna för att skaffa insamlingskärl avsedda för tobaksavfall. Myndigheternas arbetsmängd skulle ökas av bedömningen av de kostnader som kommunerna uppgett och av samråden med parterna. Det vore även mer arbetskrävande att utarbeta ersättningsbeslut.

Beslutet om det alternativ som föreslås i propositionen fattades utifrån remissvaren. Genom kommunens skyldighet att överlämna en utredning över de vidtagna avfallshanterings- och uppställningsåtgärderna och kostnaderna för dessa för att vara berättigad till de ersättningar som betalas av producenterna är det möjligt att säkerställa att de kommuner som ansöker om ersättningar har vidtagit de åtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar. Genom utredningen fås även uppföljningsinformation om kommunernas avfallshanterings- och uppställningsåtgärder och kostnaderna för dessa. I det alternativ som föreslås i propositionen har kommunerna även möjlighet att få en ersättning till fullt belopp för de insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som behövs för att uppnå den minimimängd som förutsätts i statsrådets förordning om vissa plastprodukter (1318/2022).

Inga alternativa styrmedel granskades för att minska nedskräpningen efter nikotinpåsar, eftersom nikotinpåsar jämföras med tobaksprodukter med filter och tobaksfilter. För en jämlik behandling av producenterna av dessa produkter har ett kostnadsansvar för producenten enligt SUP-direktivet valts som styrmedel, även om det inte nödvändigtvis är den effektivaste metoden för att förhindra och minska nedskräpning.

5.2 De metoder som Sverige genomfört

5.2.1 Producentens kostnadsansvar för uppstädning efter nedskräpning

I Sverige finns det bestämmelser om kostnadsansvaret för producenter av plastprodukter för engångsbruk för uppstädning efter nedskräpning som orsakas av produkterna i förordningen om nedskräpningsavgifter¹². Kostnadsansvaret gäller producenter som enligt SUP-direktivet ska ansvara för kostnader som orsakas av uppstädning efter nedskräpning som orsakas av produkterna. Årligen debiteras två nedskräpningsavgifter, en produktavgift och en fast årlig avgift av producenterna. Svenska Naturvårdsverket fastställer beloppet av produktavgifterna för högst tre år åt gången. Som grund för fastställandet av produktavgifterna använder verket de kostnadsuppgifter som kommunerna meddelat, utredningen över skräpsammansättningen och en uppskattning av om de kostnader som kommunen uppgett är för höga med beaktande av antalet invånare, befolkningstätheten, turismen och övriga omständigheter som påverkar kommunernas kostnader på grund av nedskräpning. Verket ska bereda producenterna en möjlighet att framföra sin synpunkt på uppskattningen av kommunernas kostnader. Produktavgiften täcker bland annat uppstädningen efter nedskräpning av plastprodukter för engångsbruk i de områden som omfattas av kommunernas renhållningsansvar och informationen för att minska olägenheterna av nedskräpning. Producenterna betalar avgifterna till verket, som delar pengarna till kommunerna.

Det finns bestämmelser om beloppet av de fasta årliga avgifterna för olika produktgrupper i förordningen om nedskräpningsavgifter. Den fasta årliga avgiften täcker svenska Naturvårdsverkets kostnader för att fastställa storleken av nedskräpningsavgifterna, göra utredningar om skräpsammansättningen och administreringen och betalningen av avgifterna till kommunerna. Kommunerna har en skyldighet att årligen till svenska Naturvårdsverket anmäla uppgifter bland annat om de kostnader som orsakas av uppstädning efter nedskräpning och informationen för att minska olägenheterna av nedskräpning.

12 Förordning (2021:1002) om nedskräpningsavgifter.

5.2.2 En producentsammanslutnings skyldighet att ordna insamling av avfall

I Sverige har producentsammanslutningarna för tobaksfilter som helt eller delvis består av engångsplast och tobaksprodukter som innehåller sådana en skyldighet att ordna insamling av tobaksfimpar på platser utomhus i områden där många människor vanligtvis vistas och vilka omfattas av kommunens renhållningsansvar¹³. En producentsammanslutning som driver ett flaskretursystem ska tillhandahålla insamlingskärl för insamling av plastflaskor och metallburkar som ingår i retursystemet på platser där det uppkommer betydande mängder förpackningsavfall och kommunen har renhållningsansvar¹⁴. Skyldigheten att samla in tobaksfimpar och dryckesförpackningar har beskrivits mer ingående i regeringens proposition om ändring av avfallslagen för att genomföra SUP-direktivet.

5.2.3 Producentens informationsskyldighet

Den svenska förordningen om engångsprodukter¹⁵ innehåller bestämmelser om skyldigheten för producenter av vissa produkter som orsakar nedskräpning att ge konsumenterna information om lämplig behandling av kasserade produkter, de negativa miljöeffekter som nedskräpning eller annat olämpligt bortskaffande ger upphov till samt de negativa effekter det får på avloppsnätet att spola ner kasserade produkter i avloppet. Informationen ska främja en ändamålsenlig behandling av avfall som orsakas av produkterna och minska nedskräpningen. Informationen ska vara lättillgänglig och uppmuntra till ett ansvarsfullt konsumentbeteende och den ska erbjudas på upprepat sätt till konsumenterna. Informationsskyldigheten gäller för bland annat producenter av portionssnus och den har trätt i kraft i början av år 2022. Enligt svenska Naturvårdsverket¹⁶ avses med portionssnus portionspåsar som är engångsplastprodukter och som innehåller tobaksvaror eller snus som består av fyllnadsmedel med nikotin eller aromer.

6 Remissvar

6.1 Allmänt

Utlåtandena om utkastet till proposition är tillgängliga på projektportalen på adressen [valtioneuvosto.fi/hankkeet, under koden YM012:00/2025](http://valtioneuvosto.fi/hankkeet_under_koden_YM012:00/2025). Totalt lämnades 38 utlåtanden in. Utlåtanden inkom från social- och hälsovårdsministeriet, Birkalands NTM-central, Konkurrens- och konsumentverket, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, Institutet för hälsa och välfärd, Finlands kommunförbund, Konsumentförbundet, fem producentsammanslutningar eller deras företrädare, sex intressebevakningsorganisationer för företag, tio icke-statliga organisationer eller deras företrädare, sju företag, två medborgare och en stiftelse.

Remissinstansernas åsikter var delade om fogaandet av nikotinpåsar till producentens kostnadsansvar. I synnerhet miljö- och hälsoorganisationerna, statens ämbetsverk, Finlands kommunförbund och Konsumentförbundet ansåg att propositionen var synnerligen viktig och behövlig för att främja folkhälsan och tobakspolitiken. Ett stort antal företag och organisationer som bevakar deras intressen samt producentsammanslutningar motsatte sig propositionen

13 Förordning (2021:998) om producentansvar för vissa tobaksvaror och filter.

14 Förordning (2022:1274) om producentansvar för förpackningar.

15 Förordning (2021:996) om engångsprodukter.

16 <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/plast/engangsplast/#E-1693629033>

genom att yttra att den är en nationell utvidgning som strider mot målet om plastersättning i SUP-direktivet.

Remissinstanserna var mer enhälliga om att de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna ska basera sig på den fasta årliga kostnaden per invånare i stället för de kostnader som kommunerna meddelat. Detta ansågs vara värt att understödja med tanke på minskandet av myndigheternas och kommunernas administrativa börda. Samtidigt som en del av remissinstanserna betonade vikten av tillräckligt stora ersättningar, var en del oroliga för bristfälliga uppgifter om kommunernas kostnader och de betonade att kostnadseffektivitet och proportionalitet ska beaktas i ersättningarna. En del av producentsammanslutningarna, intressentorganisationerna och företagen motsatte sig att ersättningarna baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare.

6.2 Fogandet av nikotinpåsar till producentens kostnadsansvar

De remissinstanser som understödjer att nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar fogas till producentens kostnadsansvar motiverade sin synpunkt med att användningen av nikotinpåsar har ökat under de senaste åren, vilket även ökat den nedskräpning som de orsakar. En stor del av dem som understödde propositionen ansåg att nikotinpåsar ska omfattas av producentansvaret, oberoende av deras material. I utlåtandena påpekades att även om alla nikotinpåsar inte innehåller plast, orsakar de avsevärda och långvariga miljö- och hälsoolägenheter på grund av nikotinet och andra giftiga ämnen. Remissinstanserna lyfte fram de olägenheter som orsakas för jordmånen, vattendragen, djuren och små barn. Enligt utlåtandena är det motiverat att kostnadsansvaret inte är beroende av materialet även därför att nikotinpåsar som innehåller plast och plastlösa nikotinpåsar inte kan urskiljas från varandra med blotta ögat. I flera utlåtandena understöddes även att kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar motsvarar kostnadsansvaret för producenter av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter, med undantag för insamlingskärl för tobaksprodukter. Enligt Förebyggande rusmedelsarbete EHYT rf ska även nikotinpåsar burkar inkluderas i producentens ansvar. Social- och hälsovårdsministeriet ansåg att utvidgande av producentens ansvar även till andra tobaks- och nikotinpåsar ska utredas.

Enligt de remissinstanser som motsätter sig att producentens kostnadsansvar utvidgas till nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar, är utvidgningen av producentens ansvar till produkter som eventuellt inte innehåller plast en nationell utvidgning av SUP-direktivet och till följd av den kan man börja utvidga tillämpningsområdet för producentens ansvar även till andra plastlösa produkter och på så sätt göra företagets verksamhetsmiljö osäkrare. Två remissinstanser ansåg att utvidgningen av producentens kostnadsansvar ska granskas med beaktande av en större grupp av produkter i stället för en produkt.

Kostnadsansvaret för en producent av nikotinpåsar ansågs även öka regleringsbördan för företagen och försvaga deras konkurrensförmåga. Enligt flera remissinstanser försvagar fördelningen av kostnadsansvaret och det operativa ansvaret över flera aktörer effektiviteten i avfallshanterings- och uppställningsverksamheten. En stor del av de remissinstanser som motsatte sig att producentansvaret utvidgas till nikotinpåsar anmärkte att utvidgandet av producentansvaret enligt propositionen sannolikt inte minskar nedskräpningen. Man förde även fram att inkludering av plastlösa produkter i producentansvaret inte uppmuntrar till utveckling av plastlösa alternativ. I utlåtandena framlyftes även den fria rörelsen för produkter i EU:s inre marknad som en grund för att inte utvidga producentansvaret för den nedskräpning som nikotinpåsar orsakar. En del av producenterna av nikotinpåsar ansåg att producentansvaret för en producent av nikotinpåsar ska omvärderas först då det finns mer information om den nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar.

Man understödde att definitionen av en nikotinpåse baserar sig på 2 § 14 a punkten i tobakslagen (549/2016). Suomen SUP-Tuottajayhteisö anmärkte att om även nikotinpåsar som inte innehåller plast fogas till producentansvaret, ska man även precisera rubriken på föreslagna 48 a §, där endast vissa plastprodukter för engångsbruk nämns.

Utifrån remissvaren preciserades rubriken på föreslagna 48 a § på så sätt att den redogör för att producentens kostnadsansvar utöver plastprodukter för engångsbruk även gäller nikotinpåsar. Utifrån remissvaren gjordes inte andra ändringar i kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar, eftersom det ansågs vara viktigt i synnerhet med tanke på ett jämbördigt bemötande av producenterna av produkter som orsakar nedskräpning. Det ansågs även vara viktigt att ingripa i nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar i synnerhet genom den information och rådgivning som kommunerna ordnar. Det föreslås inte att producentens kostnadsansvar utvidgas till andra nikotin- eller tobaksprodukter eller nikotinpåsarernas förpackningar, eftersom ingen information är tillgänglig om den nedskräpning som de orsakar.

6.3 Den ersättning som baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare

Understödet var brett för att kostnadsansvaret för en producent baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare i stället för de kostnader som kommunerna meddelat. Man upplevde att det fanns ett behov av ersättning som baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare för att minska myndighetens och kommunernas arbetsmängd. I utlåtandena förde man även fram att det visat sig vara utmanande för kommunerna att utreda de faktiska avfallshanterings- och uppställningskostnaderna och att tillförlitlig information inte nödvändigtvis fås om kostnaderna. Man förde även fram att den föreslagna ändringen ger alla kommuner lika möjligheter att ansöka om ersättningar. Birkalands NTM-central betonade att utan övergången till den fasta årliga kostnaden per invånare, ska myndigheten avgöra om kommunernas kostnader är godtagbara och höra producenterna och producentsammanslutningarna, vilket gör ersättningsförfarandet tungt. I utlåtandena ansåg man även att en ersättning som baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare förbättrar producenternas möjlighet att förutspå beloppet av de årliga ersättningarna.

Enligt Finlands Kommunförbund ska den fasta årliga kostnaden per invånare övervägas på nytt i fråga om insamlingskärl för tobaksavfall och informations- och rådgivningsåtgärderna. Kommunförbundet föreslog att kommunerna ska ha rätt att få en ersättning för anskaffning av insamlingskärl för tobaksavfall, så att kommunerna kan uppnå det antal insamlingskärl som krävs i statsrådets förordning om vissa plastprodukter. Kommunförbundet ansåg dock att ersättningarna för kostnaderna för att underhålla insamlingskärl för tobaksavfall kan basera sig på den fasta årliga kostnaden per invånare. Enligt Kommunförbundet genomförs information och rådgivning i typfallet som kampanjer och regionalt och det är besvärligt att avskilja kostnaderna för den från den övriga rådgivningen i anknytning till minskningen av tobaksrökning. Kommunförbundet lyfte även fram den osäkerhet som är förknippad med kostnaderna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall och informations- och rådgivningsåtgärderna. Dessutom föreslog Kommunförbundet en precisering av om den ersättning som grundar sig på att den fasta årliga kostnaden per invånare fastställs enligt den sista dagen i december av beräkningsåret för ersättningen enligt antalet invånare.

En del av remissinstanserna ifrågasatte kostnads Motsvarigheten för ersättningar som baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare, eftersom de faktiska kostnaderna per invånare varierar enligt kommun. Suomen SUP-Tuottajayhteisö ansåg att förslaget strider mot det tidigare beslutet om att kostnadsansvaret för en producent baserar sig på kommunernas faktiska kostnader från och med början av år 2026. Sammanslutningen påpekade att utredningarna om kostnaderna för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder visar att kommunerna förmår

uppskatta sina kostnader och lyfte fram att de kostnader som kommunerna meddelat för år 2023 var mindre än kostnaderna i Kommunförbundets utredning och den fasta kostnaden under övergångstiden. Suomen SUP-Tuottajayhteisö påpekade även att om ersättningarna baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare, finns det inte längre något behov av samråd med parterna.

En del av remissinstanserna ansåg att om de ersättningar som betalas av producenterna baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare, ändras de till avgifter av skattenatur. Enligt producenterna av nikotinpåsar är en ersättning som baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare problematisk för nikotinpåsar, eftersom de redan omfattas av punktskatt. Enligt producenterna kan ersättningen leda till att försäljningspriserna på nikotinpåsar stiger, vilket styr konsumtionen bort från den inhemska marknaden och ökar den olagliga försäljningen.

I utlåtandena betonades att grunderna för att räkna ersättningarna ska vara transparenta och basera sig på uppdaterad, tillräcklig och tillförlitlig information och att de ska fastställas mellan de berörda aktörerna på ett öppet och transparent sätt. En producent av nikotinpåsar ansåg att det utifrån den internationella ramkonventionen om tobakskontroll inte är möjligt att hindra producenterna av tobaksprodukter och nikotinpåsar att delta i arbets- och uppföljningsgrupperna eller i diskussionerna om de kostnader som producenterna ersätter. Å andra sidan lyfte social- och hälsovårdsministeriet fram att det begränsade umgänget med tobaksproducenterna gäller för alla förvaltningsområden, inte endast för sjuk- och hälsovården. En intressebevakningsorganisation föreslog att de kommunala skillnaderna i skräpsammansättningen beaktas då de ersättningar som producenterna betalar fastställs.

Den oro som framförts i utlåtandena beträffande en ersättning som baserar sig på den fasta kostnaden per invånare är befogad. Man beslutade dock att i huvudsak bibehålla en ersättning som baserar sig på den fasta kostnaden, eftersom den ansågs vara motiverad med tanke på minskningen av myndighetens och kommunernas arbetsmängd. Utifrån remissvaren ändrades dock producentens kostnadsansvar på så sätt att producenterna av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter ska ersätta kostnaderna för att skaffa insamlingskärl avsedda för tobaksavfall enligt kommunernas faktiska kostnader. Ändringen ansågs vara behövlig, så att kommunerna kan få en ersättning till fullt belopp för de insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som de ska skaffa för att uppnå den kravnivå som förutsätts i statsrådets förordning om vissa plastprodukter. Även SUP-direktivet förutsätter att producenterna står för kostnaderna för infrastrukturen för insamling av tobaksavfall. Insamling av och lämnande av information om kostnaderna för insamling av kärl avsedda för tobaksavfall till myndigheterna ansågs även vara enklare för kommunerna än att samla in och rapportera uppgifter om kostnaderna för insamling av avfall, uppstädning efter nedskräpning samt information och rådgivning. Även ur myndigheternas synvinkel ansåg man att det är enklare att bedöma om de anskaffade kärnen avsedda för tobaksavfall varit behövliga och om kostnaderna är korrekta, jämfört med att bedöma andra avfallshanterings- och uppstädningåtgärder och kostnaderna för dessa.

Utifrån remissvaren preciserades förslaget på så sätt att då bestämmelser om storleken av den fasta årliga kostnaden per invånare utfärdas genom förordning av statsrådet, används de uppgifter som är tillgängliga om kostnaderna för de avfallshanterings- och uppstädningåtgärder som orsakas för kommunerna som grund för storleken. Även grunderna för att fastställa den ersättning som producenterna betalar förtydligades för att förbättra transparensen i producentens kostnadsansvar. Dessutom preciserades att den ersättning som baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare fastställs utifrån hur många invånare det finns i kommunen på den sista dagen i december under det år då kostnaden uppkommit.

Inga ändringar gjordes i förslaget i anknytning till fastställandet av ersättningarna på ett öppet och jämbördigt sätt mellan de berörda aktörerna. Det ansågs inte finnas något behov av att foga en bestämmelse om detta i lagen, eftersom artikel 8.4 i SUP-direktivet förutsätter att de kostnader som producenten täcker fastställs på ett öppet sätt mellan de berörda aktörerna. I förslaget gjordes inte heller ändringar som beaktar att det finns skillnader i nedskräpningen mellan kommunerna. Man ansåg att det är orimligt arbetskrävande att utreda nedskräpningsskillnaderna mellan kommunerna.

6.4 Fördelningen av ersättningen mellan produktgrupperna och producenterna

Enligt flera remissinstanser ska man i fördelningen av den ersättning som producenterna betalar till kommunerna mellan produktgrupperna och producenterna beakta att producenter som fullgör sina producentansvarsskyldigheter inte ska behöva bära något ansvar som hör till de producenter som underlåter att fullgöra sitt producentansvar. En del av producenterna av nikotinpåsar lyfte i sina utlåtanden även fram nikotinpåsar som köpts från utlandet eller olagligt. I utlåtandena påpekade man även att nikotinpåsarna liknar snuspåsar och nikotinersättningsläkemedel av påsform och att dessa inte har åtskilts från varandra i utredningarna av skräpsammansättningen. I utlåtandena ansåg man att producenternas kostnadsansvar ska täcka endast nikotinpåsar som köpt lagligt från Finland.

Finlands Kommunförbund efterlyste en precisering av att de insamlingskärl som är avsedda för tobaksavfall inte omfattas av kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar. Dessutom ansåg Finlands Kommunförbund att fördelningen av informations- och rådgivningskostnaderna mellan producenterna av tobaksprodukter och nikotinpåsar var oklar. Sumi Oy yttrade att även producenter av våtservetter och ballonger, som hör till plastprodukter för engångsbruk, för jämlikhetens skull ska ha en skyldighet att ersätta kostnaderna för både insamling av avfall och uppstädning av skräp till kommunerna.

Utifrån remissvaren fogades till definitionen av nikotinpåsar de nikotinpreparat för nikotinavvänjningsbehandling som omfattas av läkemedelslagen och som motsvarar nikotinpåsar, så att kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar täcker alla nikotinpåsar som säljs lagligt i Finland. Snuspåsar fogades inte till definitionen, eftersom tobakslagen förbjuder försäljning och införsel i landet av sådana.

Enligt 46 § i avfallslagen gäller det utvidgade producentansvaret för de produkter som producenten släpper ut på marknaden och säljer genom distansförsäljning direkt till användare i Finland samt en sådan andel av andra motsvarande produkter vilken kan anses vara skälig med hänsyn till producentens marknadsandel, oberoende av tidpunkten då produkterna släppts ut på marknaden. I samband med genomförandet av SUP-direktivet infördes samma princip även i 48 a § i avfallslagen, som gäller kostnadsansvaret för en producent av plastprodukter för engångsbruk. Detta innebär att producenterna av nikotinpåsar, i enlighet med deras marknadsandel, även ansvarar för kostnaderna för förhindrande av nedskräpning och uppstädning av nikotinpåsar som konsumenterna köpt från utlandet eller olagligt eller som fripassagerare släppt ut på marknaden. Principen gäller även för producenterna av plastprodukter för engångsbruk som omfattas av producentens ansvar. Utifrån remissvaren ansågs det inte vara motiverat att ändra denna principiella lösning.

Med anledning av remissvaren gjordes en precisering i förslaget, enligt vilken insamlingskärl som är avsedda för tobaksavfall inte omfattas av kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar, utan att producenter av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter har en skyldighet att ersätta dessa kostnader till kommunerna.

Utifrån remissvaren föreslås inte att kostnadsansvaret för producenter av våtservetter och ballonger utvidgas till kostnaderna för avfallsinsamlingen, eftersom dessa produkters andel av nedskräpningen är väldigt liten. SUP-direktivet förutsätter inte heller att producenter av våtservetter och ballonger ansvarar för kostnaderna för insamling av det avfall som produkterna orsakar.

6.5 Ersättningsförfarandet

I det utkast till regeringsförslag som var på remiss föreslogs att en kommun är berättigad till de ersättningar som betalas av producenterna efter att ha meddelat sin avgiftsinformation till myndigheten inom den utsatta tiden. Dessutom föreslogs att kommunerna har en skyldighet som är åtskild från ersättningsförfarandet att lämna in en utredning över vidtagna avfallshanterings- och uppställningsåtgärder till myndigheten.

Betalning av ersättningar endast utifrån ett meddelande om avgiftsinformationen mötte mycket kritik. I utlåtandena ansåg man att sloandet av kommunernas skyldighet att meddela kostnaderna försvagar transparensen i producentansvarssystemet, rättvist riktande av kostnaderna och kommunernas incitament att utveckla kostnadseffektiva avfallshanterings- och uppställningsåtgärder. Flera remissinstanser betonade att bristen på information om kommunernas faktiska kostnader inte får orsaka tilläggskostnader för producenterna. Enligt remissinstanserna ska producenternas kostnadsansvar i enlighet med SUP-direktivet täcka kostnadseffektiva avfallshanterings- och uppställningsåtgärder och ersättningarna ska vara proportionella. Sumi Oy ansåg därtill att producentens kostnadsansvar ska anpassas till en kostnadsnedgång, vilket ska vara producenternas och kommunernas mål. Flera remissinstanser ansåg att det är viktigt att kommunerna förutsätts att följa upp och utvärdera kostnaderna för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder. En del av remissinstanserna ansåg att rapportering av kostnaderna ska vara en förutsättning för den ersättning som ska betalas.

En del av företagen och producentsammanslutningarna yttrade att sloandet av skyldigheten att meddela kostnaderna kan leda till att kostnaderna inte kan fastställas på det öppna sätt som SUP-direktivet förutsätter mellan de berörda parterna. Suomen SUP-Tuottajayhteisö påpekade även att endast meddelande av avgiftsinformation i stället för de faktiska kostnaderna uppmuntrar fler kommuner att ansöka om ersättningar, vilket ökar de kostnader som orsakas för producenterna.

En stor del av remissinstanserna ansåg att det var motiverat att kommunen har en skyldighet att till myndigheten ge en utredning över de faktiska avfallshanterings- och uppställningsåtgärder, eftersom det med den är möjligt att säkerställa att ersättningarna används för åtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar. En del yttrade även att det utifrån utredningen i viss mån är möjligt att bedöma om de ersättningar som producenterna betalar motsvarar kommunernas kostnader. En del av remissinstanserna efterlyste att utredningen även ska innehålla specificerad kostnadsinformation för att säkerställa och förbättra kostnadseffektiviteten samt rapporter över kostnadsdämpande åtgärder. I synnerhet enligt företagen, intressebevakningsorganisationerna och producentsammanslutningarna ska utredningen vara en minimiförutsättning för betalning av ersättningar.

Birkalands NTM-central och Finlands Kommunförbund önskade att man tydliggör hurdan utredningen om avfallshanterings- och uppställningsåtgärder ska vara. Birkalands NTM-central funderade även på hur man reagerar på att bristfälliga uppgifter lämnas, att utredningen överhuvudtaget inte görs eller att skyldigheterna försummas och också på bestämmelsens förhållande till uppställningsskyldigheten för en kommun enligt 74 § 2 mom. i avfallslagen och

ett åläggande att städa upp enligt 75 §. Finlands Kommunförbund föreslog att kommunerna kan lämna in en utredning med tre års mellanrum för att lätta på den administrativa bördan.

Birkalands NTM-central understödde de föreslagna ändringarna i ersättningsförfarandet, men förde fram oklarheten i fråga om huruvida kommunen är berättigad till ersättningar om den överlämnar avgiftsinformationen till myndigheten, men inte någon utredning om de faktiska avfallshanterings- och uppställningsåtgärderna. Finlands Kommunförbund ansåg att myndighetens rätt att fatta ett beslut om de ersättningar som producenterna betalat utan att höra parterna ska avgränsas noggrant. Kommunförbundet betonade även att det ska vara möjligt att överklaga beslutet.

En intressebevakningsorganisation ansåg att det var problematiskt att producenten inte får något överklagbart beslut om ersättningarna. Två remissinstanser ansåg att det för företagen var utmanande att den ersättning som producenten betalar fastställs i efterskott. Ett företag föreslog att producentsammanslutningarna ska åläggas att anmäla det kommande årets avgifter redan före årets slut.

Utifrån remissvaren ändrades ersättningsförfarandet så att en förutsättning för att få ersättningar är att kommunen till myndigheten överlämnar en utredning över de avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som vidtagits under det föregående året och om kostnaderna för dessa. Man ansåg att utredningen ska vara så enkel som möjlig, så att kommunernas och myndighetens arbetsmängd minskas. Således beslöt man sig för att utredningen ska innehålla en anmälan om de vidtagna åtgärderna med en kort beskrivning och uppskattning av de olika åtgärdernas totala kostnader. I fråga om insamlingskärl avsedda för tobaksprodukter ska man dock meddela antalet anskaffade insamlingskärl och anskaffningskostnaderna för dessa, så att producenterna kan ersätta dessa enligt de faktiska kostnaderna. Det ansågs att det genom utredningen är möjligt att säkerställa att ersättningar betalas endast till de kommuner som vidtagit de åtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar för att förebygga och städa upp efter nedskräpning. Genom utredningen är det dessutom möjligt att samla in information om de åtgärder som vidtagits av kommunerna och kostnaderna för dessa, så att förhållandet mellan de ersättningar som betalats av producenterna och kommunernas kostnader kan följas och så att den fasta årliga kostnaden per invånare vid behov kan ändras.

För att förbättra transparensen i producentens kostnadsansvar fogades till förslaget även en bestämmelse enligt vilken myndigheten ska foga ett sammandrag som gjorts utifrån de utredningar som kommunerna överlämnat till ersättningsbeslutet. För att hålla myndighetens arbetsmängd på en rimlig nivå föreslås att sammandraget ska innehålla en allmän beskrivning av de åtgärder som kommunerna vidtagit och kostnaderna för dessa. Till specialmotiveringen fogades även ett förtydligande om att myndigheten inte behöver bedöma de åtgärder som kommunerna vidtagit eller kostnadsuppskattningarna för ett ersättningsbeslut, till den del som de ersättningar som producenten betalar baserar sig på den fasta årliga kostnaden per invånare.

Utifrån remissvaren ansåg man inte att det finns något behov av att förtydliga förhållandet mellan uppställningsskyldigheten för en kommun i 74 § 2 mom. i avfallslagen och ett förordnande om uppställning i 75 §. I bestämmelserna i anknytning till producentens kostnadsansvar åläggs myndigheten inte att övervaka kommunernas uppställningsåtgärder, utan för att få den ersättning som producenten betalar är det tillräckligt att kommunen inom tidsfristen till myndigheten lämnar in en utredning över de åtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar och som kommunen vidtagit och om kostnaderna för dessa.

Utifrån remissvaren ansåg man inte heller att det finns något behov av att utfärda närmare bestämmelser om i vilka situationer Tillstånds- och tillsynsverket kan fatta ett beslut om

ersättningar utan att höra parterna. Oberoende av att myndigheten kan fatta ett beslut utan samråd med parterna, såvida det inte finns någon särskild grund för det, är det dock möjligt att överklaga beslutet. Ersättningsbeslutet skickas även till de producentsammanslutningar och producenter som det berör.

Utifrån remissvaren ändrades inte fastställandet av ersättningar i efterskott, eftersom det möjliggör att kommunernas rätt att få en ersättning baserar sig på att en utredning över de avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som vidtagits under det föregående året överlämnas till myndigheten. För producentsammanslutningarna föreslås inte heller någon skyldighet att meddela producentavgiften för det kommande året innan årets slut, eftersom man ansåg att producentsammanslutningarna ska ha möjlighet att i samarbete med de producenter som är medlemmar i sammanslutningen besluta hur skyldigheterna i anknytning till producentansvaret fullgörs.

6.6 Information och rådgivning för att förebygga nedskräpning

Största delen av remissinstanserna understödde kommunens skyldighet att ordna information och rådgivning för att förebygga nedskräpningen av nikotinpåsar. Remissinstanserna ansåg att information och rådgivning var en central metod för att förebygga nedskräpning. I synnerhet miljö- och hälsoorganisationerna och Finlands Kommunförbund lyfte fram att ersättningsbeloppen ska vara tillräckligt stora och att ansökan om ersättningar ska vara enkel, så att kommunerna har en faktisk möjlighet att satsa på information och rådgivning. Remissinstanserna ansåg även att det var viktigt att kommunerna ges information om möjligheten att ansöka om ersättningar för att ordna informationen och rådgivningen och att handledning erbjuds för detta. Kommunförbundet föreslog även att riksomfattande informationsmaterial utarbetas på producenternas bekostnad för användning i kommunerna.

En stor del av remissinstanserna ansåg även att det var viktigt att rollen för producenterna av nikotinpåsar i fråga om informationen och rådgivningen endast är att ersätta kostnaderna, så att producenterna inte får någon möjlighet att marknadsföra sina produkter, genomföra indirekt reklam eller förbättra sin offentliga bild. Finlands Kommunförbund ansåg att det föreslagna systemet för ersättning av kostnader inte garanterar någon ersättning till fullt belopp för kommunerna för informations- och rådgivningskostnaderna och ansåg därför att kommunens skyldighet att ordna information och rådgivningen kan ifrågasättas. Kommunförbundet betonade att kostnaderna ska ersättas till kommunerna till fullt belopp och föreslog att en maximinivå för åtgärderna och kostnaderna ska beslutas för informationen och rådgivningen och att ersättningsnivån ska fastställas utifrån det. En producent av nikotinpåsar föreslog att antingen en fast övre gräns eller en viss procentuell andel av producentansvarsavgiften ska fastställas för informations- och rådgivningskostnaderna med beaktande av kravet på kostnadseffektivitet i SUP-direktivet.

Suomen SUP-Tuottajayhteisö Oy lyfte fram att producenterna, i syfte att säkerställa kostnadseffektiviteten för informations- och rådgivningsåtgärderna, ska ha rätt att känna till innehållet och metoderna i informationen och rådgivningen. En del av producenterna av nikotinpåsar ansåg att informationen och rådgivningen ska fokusera på minskning av nedskräpningen. En producent av nikotinpåsar yttrade att de producenter som omfattas av producentansvaret ska ha en möjlighet att delta i informationen och rådgivningen.

John Nurminens Stiftelse föreslog att man överväger att fastställa en skyldighet för producenterna av tobaksprodukter och nikotinpåsar att ge information och råd om den nedskräpning som orsakas av produkter till exempel på produktförpackningarna, så att industrin inte får någon möjlighet att marknadsföra sina produkter eller att ge en positiv bild av

användningen av produkterna eller om tobaksindustrin. John Nurminens Stiftelse ansåg att information direkt från producenterna till användarna sannolikt når målgruppen bättre än information som ordnas av kommunerna.

Utifrån remissvaren gjorde man inte ändringar som gäller att grunden för de ersättningar som betalas för informations- och rådgivningskostnaderna utgörs av den fasta årliga kostnaden per invånare. Målet med detta avgörande var att regleringen förblir enkel och att undvika arbete som orsakas av ersättningsförfarandet för myndigheterna och kommunerna.

Utifrån remissvaren gjorde man inte heller ändringar i anknytning till informationen och rådgivningen för att förebygga nedskräpning. Man ansåg att det inte finns något behov av detta, eftersom producentsammanslutningarna och producenterna ska ha möjlighet att få information om de informations- och rådgivningsåtgärder som kommunerna vidtagit i den utredning som gäller kommunernas avfallshanterings- och uppställningsåtgärder och som ska fogas till myndighetens ersättningsbeslut. Även i uppföljningsgruppen för producentens kostnadsansvar ska producentsammanslutningarna ha möjlighet att få information om kommunens informations- och rådgivningsåtgärder. För att undvika att producenterna får möjlighet att marknadsföra sina produkter eller förbättra bilden av tobaks- och nikotinindustrin ansåg man det inte vara motiverat att involvera producenterna av tobaksprodukter och nikotinpåsar i informationen och rådgivningen. Även om information om nedskräpning på nikotinpåsar förpackningar kan vara en effektiv metod för att nå nikotinpåsar användare, ansåg man att krav som gäller märkningar på förpackningarna lämpar sig bättre för EU-lagstiftningen.

6.7 Ikraftträdande

Största delen av remissinstanserna hade inte något att yttra om ikraftträdandet för ändringen av kostnadsansvaret för producenterna av vissa plastprodukter, men vissa anmärkningar gjordes. Finlands Kommunförbund och Birkalands NTM-central önskade att behoven av övergångstider ses över. Enligt Birkalands NTM-central blir tiden för producenterna av nikotinpåsar att organisera sig som producentsammanslutningar kort då producentansvaret börjar direkt då lagen träder i kraft. Birkalands NTM-central ansåg även att den inte kan anvisa någon betalningsskyldigheter för producenterna, om de inte organiserat sig som producentsammanslutningar eller registrerat sig i producentregistret. Enligt Birkalands NTM-central ska skyldigheten att betala en ersättning påföras först år 2027, men uppgifterna om de produkter som producenterna släppt ut på marknaden ska samlas in redan från och med början av år 2026. Birkalands NTM-central föreslog en övergångstid på ett år för början av kostnadsansvaret och därtill en tidsfrist för registreringen av en producent eller producentsammanslutning i producentregistret. En producent av nikotinpåsar ansåg att producentansvaret för producenter av nikotinpåsar ska träda i kraft först efter att alla bestämmelser i tobakslagens satt i kraft fullt ut.

Utifrån remissvaren fogades till förslaget en övergångsbestämmelse, enligt vilken kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar börjar tillämpas efter en övergångstid på ett år. Övergångstiden ansågs vara motiverad så att producenterna av nikotinpåsar hinner arrangera sig som producentsammanslutningar eller registrera sig i producentregistret innan producentansvaret börjar tillämpas. Till förslaget fogades även en tidsfrist för när en producentsammanslutning eller producent av nikotinpåsar ska ansöka om godkännande för anteckning i producentregistret. Till övriga delar ansågs det inte finnas något behov av att skjuta upp kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar. Till förslaget fogades även för tydlighetens skull en övergångsbestämmelse för de bestämmelser som tillämpas på fastställandet av de ersättningar som betalas av producenterna. Detta förtydligande ansågs vara

behövt, eftersom Tillstånds- och tillsynsverket fattar beslut om de ersättningar som producenterna betalar under året efter det år då de fastställts.

7 Specialmotivering

6 §. Övriga definitioner. Till 1 mom. fogas en ny 35 punkt med en definition av nikotinpåsar, eftersom förhindrandet av och uppstädningen efter nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar ska omfattas av kostnadsansvaret för producenter av vissa plastprodukter för engångsbruk. Med nikotinpåsar avses rökfria nikotinprodukter enligt 2 § 14 a-punkten i tobakslagen som förpackats i portionspåsar samt motsvarande nikotinpreparat för nikotinavvänjningsbehandling på vilka läkemedelslagen tillämpas. Punkten i slutet av punkt 34 i momentet ändras till semikolon i den finska versionen och till ett kommatecken i den svenska versionen.

48 §. Produkter och producenter som omfattas av producentansvaret. Till paragrafens 1 mom. fogas en ny 12 punkt för att inkludera nikotinpåsar och producenter av dem i producentansvaret och för att definiera producent av nikotinpåsar. För att bestämmelserna ska vara så okomplicerade som möjligt ska producentansvaret omfatta alla nikotinpåsar oberoende av om de innehåller plast eller inte. Nikotinpåsar som innehåller plast och nikotinpåsar som inte innehåller plast kan inte skiljas åt visuellt, vilket innebär att det skulle vara oskäligt arbetskrävande att undersöka deras andel av avfall som samlats in i avfallsbehållare och uppstädat skräp. Producenten av nikotinpåsar anses vara den som tillverkar eller importerar produkten. Punkten i slutet av punkt 11 i momentet ändras till semikolon i den finska versionen och till ett kommatecken i den svenska versionen.

48 a §. Producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk och nikotinpåsar. Till 1 mom. fogas en ny 4 punkt i vilken producentansvaret för producenter av nikotinpåsar fastställs. Producenter av nikotinpåsar har endast kostnadsansvar enligt 48 b § för kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder. Producenter av nikotinpåsar har inte ansvar enligt 46 § i den gällande lagen för att ordna avfallshanteringen för de produkter som producenterna släpper ut på marknaden och för att stå för kostnaderna för avfallshanteringen. Paragrafens rubrik ändras så att det av den framgår att producentens kostnadsansvar gäller inte bara plastprodukter för engångsbruk utan också nikotinpåsar. Punkten i slutet av punkt 3 i momentet ändras till semikolon i den finska versionen och till ett kommatecken i den svenska versionen.

48 b §. Producentens kostnadsansvar för vissa kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder. Paragrafens 1 mom. ändras så att producentens skyldighet att svara för de kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som produkterna orsakar kommunerna inom de områden som avses i 48 c § i den gällande lagen ersätts med skyldighet att ersätta de kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som produkterna orsakar kommunerna inom de nämnda områdena. I momentet fastställs det att den ersättning som producenten ska betala baseras på en fast årlig kostnad per invånare. Bestämmelser om beloppet på den fasta årliga kostnaden per invånare utfärdas genom förordning av statsrådet, och vid beredningen av förordningen ska utnyttjas de uppgifter som kommunerna årligen rapporterar till tillsynsmyndigheten om sina avfallshanterings- och uppställningsåtgärder samt kostnaderna för dem. Den fasta årliga kostnaden per invånare består av de totala årliga kostnaderna per invånare för att ordna insamling av avfall, städa upp efter nedskräpning samt ge information och råd. Ersättningen fastställs i sista hand enligt hur många invånare kommunen har den 31 december det år kostnaderna uppkommit. Producentens skyldighet att ersätta kommunerna för kostnaderna för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder gäller producenter av i 48 § 1 mom. 6–10 punkten avsedda plastprodukter för engångsbruk och producenter av i 12 punkten avsedda nikotinpåsar. Ersättningsskyldigheten är årlig liksom den

gällande skyldigheten att svara för kostnaderna. Producentens skyldighet att svara för kostnaderna ändras till skyldighet att ersätta kostnaderna också i paragrafens övriga moment för att de ska stämma överens med 1 mom.

Paragrafens 3 mom. ändras så att det gäller inte bara producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk utan också producenter av nikotinpåsar. Producenter av nikotinpåsar ska ersätta kommunerna för de kostnader som orsakas av att ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar, städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstädade skräpet och ge information och råd som anknyter till dessa åtgärder och till förhindrande av nedskräpning. I 3 mom. stryks omnämmandet av att kostnaderna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall ingår i kostnaderna för den insamling av avfall som ordnats för att förhindra nedskräpning, eftersom det föreslås att det i 4 mom. ska föreskrivas särskilt om ersättning av kostnaderna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall.

Paragrafens 4 mom. är nytt och i det föreskrivs om skyldigheten för producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk att ersätta kommunerna för de kostnader som orsakas av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall. Med avvikelse från vad som föreskrivs om kommunernas andra kostnader ska producenten ersätta kommunerna anskaffningskostnaderna för sådana insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som anses behövliga för att förebygga och minska nedskräpning enligt kommunernas faktiska kostnader. Övriga kostnader för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall, såsom underhålls- och reparationskostnader, samt kostnader för tömning av insamlingskärlen och transport och hantering av det insamlade tobaksavfallet, ska ingå i den fasta årliga kostnaden per invånare.

Det föreslås att 4 mom. i den gällande paragrafen blir 5 mom. och att det ändras så att producentens skyldighet att svara för kostnaderna ändras till skyldighet att ersätta kostnaderna.

48 d §. Fastställande av ersättning som producenterna betalar till kommunerna. Det föreslås att 1 mom. ändras så att i stället för bestämmelser om fastställande av kostnadsansvaret ska momentet innehålla bestämmelser om fastställande av den i 48 b § avsedda ersättning som producenterna betalar till kommunerna. Ändringen behövs för att momentet ska stämma överens med den föreslagna 48 b §. Till momentet fogas en ny 1 punkt, enligt vilken en grund på vilken ersättningen fastställs är andelarna av den fasta årliga kostnaden per invånare för insamling av avfall, uppstädning efter nedskräpning samt information och rådgivning. Den gällande paragrafens 1 mom. 1 punkt blir 2 punkt och ändras så att den stämmer överens med den nya 1 punkten och den föreslagna 48 b §. Enligt den ändrade 2 punkten är en grund på vilken ersättningen fastställs producenternas andel av kostnaderna för insamling av avfall och uppstädning efter nedskräpning. Producenternas andel av kostnaderna för insamling av avfall och uppstädning efter nedskräpning fastställs i praktiken utifrån en hur stor andel av det insamlade avfallet och det uppstädade skräpet som de produkter som omfattas av producentens kostnadsansvar utgör enligt sammansättningsutredningen. Momentets gällande 2 punkt blir 3 punkt och hänvisningen i den till momentets 1 punkt ändras till en hänvisning till 2 punkten. Ordalydelsen i punkten ändras så att den stämmer överens med de föregående punkterna. Enligt den ändrade 3 punkten är en grund för fastställande av ersättningen varje i 48 b § avsedd produktgrupps andel av den producenternas kostnadsandel som avses i 2 punkten av kostnaderna för insamling av avfall och uppstädning efter nedskräpning, beräknad utifrån avfallens och skräpets vikt, antal, volym, en kombination av dessa eller någon annan ändamålsenlig faktor. Momentets gällande 3 punkt ändras inte och blir 4 punkt.

Paragrafens 2 mom. är nytt och i det föreskrivs om hur kostnaderna för information och rådgivning som an knyter till nikotinpåsar samt till tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk ska fördelas mellan producenterna av dessa produktgrupper. Informationens och rådgivningens andel av den fasta årliga kostnaden per invånare ska fördelas jämnt mellan producenterna av nikotinpåsar samt producenterna av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenterna av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk. I momentet föreskrivs det för tydlighetens skull också om att andelen för varje producent av nikotinpåsar samt producent av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producent av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk bestäms enligt 1 mom. 4 punkten.

Paragrafens 3 mom. är nytt och i det föreskrivs om fastställande av den ersättning som avses i det föreslagna 48 b § 4 mom. och som producenterna av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk betalar. Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. fastställs den ersättning för anskaffningskostnader för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som producenterna betalar på basis av kommunernas faktiska kostnader och fördelas mellan producenterna enligt 1 mom. 4 punkten.

I 4 mom. finns ett bemyndigande att genom förordning av statsrådet utfärda närmare bestämmelser om de kostnader som utgör grund för producenternas ersättningar och om fastställande av ersättningarna. Bestämmelsen ersätter bemyndigandet i 2 mom. i den gällande paragrafen. Enligt 1 punkten i momentet utfärdas det genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser om beloppet på den i 48 b § avsedda fasta årliga kostnaden per invånare samt hur beloppet ska fördelas mellan kostnaderna för insamling av avfall, uppstädning efter nedskräpning samt information och rådgivning genom att som grund använda de uppgifter om kommunernas kostnader som finns tillgängliga. Momentets 2 och 3 punkter motsvarar till sitt innehåll det gällande bemyndigandet, men de hänvisningar som finns i dem till 1 mom. 1 och 2 punkten ändras så att hänvisningarna stämmer överens med de ändringar som föreslås i 1 mom. Enligt momentets 2 punkt utfärdas det genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser om producenternas kostnadsandel som avses i 1 mom. 2 punkten. Enligt 3 punkten utfärdas det genom förordning av statsrådet närmare bestämmelser om fördelningen av kostnader i produktgrupper som avses i 1 mom. 3 punkten. Bestämmelsen i den gällande paragrafens 2 mom. om avvikelse från den grund för kostnadsfördelning som anges i förordning flyttas för tydlighetens skull till 3 mom. i 48 e § om ersättningsförfarande.

I 5 mom. sägs det att en sådan förordning av statsrådet som avses i 4 mom. kan utfärdas för högst tre år åt gången. Statsrådets förordning utfärdas för tre år åt gången för att beloppet och fördelningen av den fasta årliga kostnaden per invånare enligt åtgärd, producenternas kostnadsandel samt andelarna enligt produktgrupp av kostnaderna ska ses över regelbundet och ändras vid behov.

Paragrafens rubrik ändras så att den motsvarar det nya innehåll som föreslås i paragrafen.

48 e §. Ersättningsförfarande. Kommunens i 1 mom. avsedda skyldighet att anmäla sina avfallshanterings- och uppstädningkostnader för det föregående året till myndigheten för att vara berättigad till ersättning från en producent stryks. Också bestämmelsen om vilka kostnader som ska specificeras i anmälan stryks. I stället för om skyldigheten att anmäla kostnaderna föreskrivs det i momentet om kommunens skyldighet att lämna en utredning till myndigheten om de avfallshanterings- och uppstädningståtgärder som kommunen vidtagit under det föregående året och kostnaderna för dem för att vara berättigad till de ersättningar som

producenterna betalar. Av utredningen ska kortfattat beskrivet framgå åtgärderna för insamling av avfall, åtgärderna för att städa upp efter nedskräpning samt informations- och rådgivningsåtgärderna. Av utredningen ska också framgå uppskattningar av de totala kostnaderna för de ovannämnda åtgärderna. Dessutom ska av utredningen framgå det antal insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som anskaffats under det föregående året och kostnaderna för anskaffningen av dem så att producenterna kan ersätta anskaffningskostnaderna för insamlingskärl i enlighet med kommunernas faktiska kostnader. Syftet med utredningen är att säkerställa att ersättningar betalas endast till kommuner som har vidtagit åtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar för att förhindra och städa upp efter nedskräpning. Med hjälp av utredningen samlas det också in uppföljningsuppgifter om de åtgärder som kommunerna vidtagit och kostnaderna för dem.

I 2 mom. föreskrivs det i enlighet med den gällande paragrafen om myndighetens beslut om de ersättningar som ska betalas till kommunen. Till momentet fogas för tydlighetens skull ett omnämmande av att beslutet ska grunda sig på både 48 d och 48 b §. I momentet tas det in en bestämmelse om att Tillstånds- och tillsynsverket till beslutet ska foga ett sammandrag som gjorts utifrån de utredningar som kommunerna lämnat och i sammandraget ska de åtgärder som kommunerna vidtagit och kostnaderna för dem beskrivas på ett allmänt plan. Syftet med sammandraget är att ge i synnerhet producenterna information om de åtgärder som kommunerna vidtagit och kostnaderna för dem. Tillstånds- och tillsynsverket behöver inte bedöma de åtgärder eller uppskattningar av kostnaderna som kommunerna meddelat för beslutet till den del de ersättningar som producenten betalar grundar sig på den fasta kostnaden per invånare. I fråga om insamlingskärl avsedda för tobaksavfall ska Tillstånds- och tillsynsverket dock bedöma behovet av de insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som kommunerna meddelat att de anskaffat samt kostnadernas riktighet. I momentet tas det också in en bestämmelse enligt vilken Tillstånds- och tillsynsverket kan fatta ett i momentet avsett beslut om de ersättningar som ska betalas till kommunerna utan att höra parterna, om inte det finns en särskild grund för hörande. När de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna grundar sig på den fasta kostnaden per invånare finns det inget behov av att höra parterna, om inte det finns en särskild grund för hörande. En särskild grund för hörande av parterna kan vara till exempel att producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk ska ersätta anskaffningskostnaderna för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall i enlighet med kommunernas faktiska kostnader. Vid behov kan Tillstånds- och tillsynsverket fatta fler än ett beslut om ersättningarna till exempel så att det fattas ett separat beslut om de ersättningar som producenten betalar för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall.

Till 3 mom. flyttas den bestämmelse i den gällande lagens 48 d § 2 mom. som gäller avvikelse från grunderna för fördelning av kostnaderna enligt en förordning av statsrådet. Bestämmelsens ordalydelse ändras så att den stämmer överens med den nya platsen och i bestämmelsen tas in en hänvisning till det föreslagna 48 d § 4 mom. där det föreskrivs om statsrådets förordning i fråga. Grunderna för avvikelse från grunderna för fördelning av kostnaderna enligt en förordning av statsrådet ändras inte jämfört med de gällande bestämmelserna. Också avvikelse från grunderna för fördelning av kostnaderna enligt en förordning av statsrådet kan utgöra en särskild grund för hörande av parterna.

Paragrafens rubrik ändras så att den bättre stämmer överens med den föreslagna 48 b §.

48 g §. *Kommunens skyldighet att förhindra nedskräpning till följd av tobaksprodukter och nikotinpåsar.* I paragrafen görs de ändringar som behövs för att producentens kostnadsansvar ska omfatta förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning till följd av nikotinpåsar. Det tas i paragrafen in en hänvisning till de nikotinpåsar som avses i 48 § 1 mom. 12 punkten och

det avfall som orsakas av dem, vilket innebär att kommunen ska ordna rådgivning och information om nikotinpåsar och det avfall som orsakas av dem i enlighet med 51 §. I paragrafens rubrik görs motsvarande ändring.

51 §. Producentens informations- och rådgivningsskyldighet. Paragrafens 1 mom. ändras. Enligt det gällande 1 mom. gäller producentens informations- och rådgivningsskyldighet inte i 48 § 1 mom. 10 punkten avsedda producenter av tobaksprodukter med filter och tobaksfilter. I stället för producenten sköter kommunen informationen och rådgivningen om tobaksprodukter i enlighet med den gällande 48 g §. I samband med genomförandet av SUP-direktivet ansågs denna lösning behövlig för att tobaksindustrin inte genom informations- och rådgivningsskyldigheten skulle ges möjlighet att bedriva sådan marknadsföring av tobaksprodukter som är förbjuden enligt 68 § i tobakslagen eller att på något annat sätt skapa en positiv bild av rökning eller tobaksindustrin. När det gäller information och rådgivning om nikotinpåsar behövs en motsvarande lösning på samma grunder som i fråga om tobaksprodukter. I 1 mom. tas det således in en hänvisning till producenter av nikotinpåsar som avses i 48 § 1 mom. 12 punkten, varvid producentens informations- och rådgivningsskyldighet inte gäller producenter av nikotinpåsar. I 1 mom. korrigeras dessutom ett översättningsfel.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I 1 mom. i ikraftträdandebestämmelsen föreskrivs det om ikraftträdandet av lagen om ändring av avfallslagen. Övergångsperioden enligt den ändring av avfallslagen som gjorts för att genomföra SUP-direktivet löper ut vid utgången av 2025. Den föreslagna lagändringen avses träda i kraft genast efter det att övergångsperioden har löpt ut, det vill säga den 1 januari 2026.

Ikraftträdandebestämmelsens 2 mom. gäller den tidpunkt då producentens kostnadsansvar enligt 48 b § börjar tillämpas på producenter av nikotinpåsar. Kostnadsansvaret börjar tillämpas på producenter av nikotinpåsar efter en övergångsperiod på ett år så att producenter av nikotinpåsar har tid att bilda en producentsammanslutning eller ansöka om godkännande för anteckning i producentregistret. I momentet föreskrivs det också om den tidsfrist inom vilken en producentsammanslutning för eller producent av nikotinpåsar ska ansöka om godkännande för anteckning i producentregistret.

Beslut om de ersättningar som producenterna ska betala fattas året efter det år då kommunernas kostnader uppkom – med andra ord ska beslut om ersättningarna för kostnaderna för 2025 fattas 2026 och så vidare. I 3 mom. i ikraftträdandebestämmelsen föreskrivs det för tydlighetens skull om att på ersättningar som det fattas beslut om 2026 och som producenterna betalar för kostnader som kommunerna orsakas av avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som vidtagits före den föreslagna lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser i 48 b, 48 d och 48 e § som gällde vid ikraftträdandet av den föreslagna lagen samt den förordning av statsrådet om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna som utfärdats med stöd av den 48 d § som gällde vid ikraftträdandet av den föreslagna lagen. På de ersättningar för 2026 som det fattas beslut om 2027 tillämpas 48 b, 48 d och 48 e § i den föreslagna lagen samt den förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av 48 d § i den föreslagna lagen.

Bilaga

Med anledning av de ändringar som föreslås i 48 b § ändras den hänvisning till 48 b § 4 mom. som finns i bilagan till en hänvisning till 48 b § 5 mom.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

8.1 Statsrådets förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna

Det föreslås att statsrådets gällande förordning om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna ska upphävas. I stället för den utfärdas en ny förordning av statsrådet, som med stöd av i propositionen föreslagna 48 d § 4 mom. innehåller närmare bestämmelser om de kostnader som ligger till grund för de ersättningar som producenterna betalar till kommunerna och om grunderna för att fastställa ersättningarna. Utkastet till förordningen finns som bilaga till regeringens proposition. Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om den fasta årliga kostnaden per invånare och fördelningen av den i kostnader för insamling av avfall, uppstädning av skräp och information och rådgivning. Genom förordning av statsrådet utfärdas även bestämmelser om producenternas andel av den fasta årliga kostnaden per invånare och fördelningen av producenternas ersättningar enligt produkt baserat på den sammansättningsutredning som producenterna utarbetat i enlighet med 48 f § i den gällande avfallslagen. För närvarande utarbetar producenterna en sammansättningsutredning och den avses färdigställas hösten 2025.

Den fasta årliga kostnad per invånare som föreskrivs genom förordning av statsrådet och fördelningen av den i kostnaderna för olika åtgärder beslutas i enlighet med artikel 8.4 i SUP-direktivet på ett öppet sätt mellan de berörda aktörerna. Ovan nämnda bestämmelse i SUP-direktivet förutsätter även att de kostnader som producenten ersätter inte överskrider de kostnader som är nödvändiga för att kostnadseffektivt genomföra de åtgärder som omfattas av producentens kostnadsansvar. Den fasta årliga kostnaden per invånare och fördelningen av den enligt åtgärd baserar sig enligt förslaget på den information som är tillgänglig om kommunernas kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärderna. För närvarande finns det information om kommunernas kostnader i den utredning som Kommunförbundet låtit utföra år 2020 och därtill i de uppskattningar över 2023 och 2024 års kostnader vilka kommunerna överlämnat till Birkalands NTM-central.

Det föreslås att statsrådets förordning utfärdas för högst tre år åt gången. Således är det möjligt att utifrån de tillgängliga uppgifterna om kommunernas kostnader och sammansättningen av det skräp som samlats in och städats upp av kommunerna uppdatera den fasta årliga kostnaden per invånare och dess fördelning enligt åtgärd samt producenternas kostnadsandel och fördelningen av kostnaderna enligt produktgrupp.

8.2 Statsrådets förordning om vissa plastprodukter

Det föreslås att ändringar görs i statsrådets förordning om vissa plastprodukter, med vilka nikotinpåsar och producenter av sådana fogas till tillämpningsområdet för förordningens bestämmelser om producentens egenkontroll, lämnande av uppföljningsuppgifter, informationsskyldigheten för ett behörigt ombud, ansökan av en producent och en producentersammanslutning för godkännande i producentregistret samt om anmälan om ändringar i verksamheten. Tillstånds- och tillsynsverket får en skyldighet att årligen kontrollera och sammanställa de uppföljningsuppgifter som producenterna av nikotinpåsar lämnat. Statsrådets förordning utfärdas med stöd av avfallslagens 53 a § 4 mom. om producentens egenkontroll, 54 § 3 mom. om producentens bokförings- och uppgiftsskyldighet, 51 § 4 mom. om producentens rådgivnings- och informationsskyldighet, 26 a § om statsrådets förordning om myndigheternas uppgifter, 66 b § 3 mom. om verksamhet som behörigt ombud i Finland, 101 § 3 mom. om ansökan om godkännande för anteckning i producentregistret samt 106 § 3 mom. om ändring av beslut om godkännande för anteckning i producentregistret.

9 Ikraftträdande

Den föreslagna ändringen av avfallslagen ska träda i kraft den 1 januari 2026 så att ändringen av grunden för de kostnader som ligger till grund för de ersättningar som betalas av producenterna träder i kraft vid utgången av den övergångstid som gäller kostnadsgrunden, vilken föreskrivits i samband med ändringen av avfallslagen för att genomföra SUP-direktivet. Efter övergångstiden ska de ersättningar som producenterna av plastprodukter för engångsbruk betalar till kommunerna i sin helhet basera sig på de kostnader som kommunerna meddelat. Bestämmelserna i avfallslagen i anknytning till producentens kostnadsansvar för plastprodukter för engångsbruk och nikotinpåsar ska träda i kraft direkt då övergångstiden gått ut, så att det är möjligt att hindra att bördan för myndigheten och kommunerna ökar då övergångstiden gått ut. Om ikraftträdandet fördröjs, är det förnuftigt att skjuta upp lagens ikraftträdande fram till början av år 2027, så att kostnadsgrunden för de ersättningar som producenterna betalar inte ändras mitt i kalenderåret. Då belastas Tillstånds- och tillsynsverket av en orimlig arbetsmängd då det ska bedömas de anmälda faktiska kostnaderna för år 2026 och upprätta beslut om ersättningarna. Kostnadsansvaret för producenter av nikotinpåsar börjar tillämpas först den 1 januari 2027, så att producenterna har tid att organisera sig som producentsammanslutningar eller ansöka om anteckning i producentregistret.

10 Verkställighet och uppföljning

Uppföljningen av producentens kostnadsansvar avseende plastprodukter för engångsbruk och nikotinpåsar fortsätts i den uppföljningsgrupp som miljöministeriet inrättade i samband med ändringen av avfallslagen för att genomföra SUP-direktivet. Syftet med uppföljningsgruppen är fortfarande ett samarbete med parterna, genom vilket man säkerställer att de avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som kommunerna vidtagit är kostnadseffektiva och nödvändiga och att kostnaderna fastställs på ett öppet sätt. Uppföljningsgruppens uppgift är att följa upp och styra fullgörandet av kostnadsansvaret för plastprodukter för engångsbruk och nikotinpåsar. Uppföljningsgruppen består av företrädare för kommunerna, producenterna och myndigheterna.

11 Samband med andra propositioner och budgetförslaget

Propositionen har inget samband med andra propositioner. Propositionen bedöms inte ha några konsekvenser för budgeten.

12 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

SUP-direktivet ger nationellt handlingsutrymme i fråga om genomförandet av det utvidgade producentansvaret, men inte om innehållet. Genom de ändringar som föreslås i propositionen har ersättningsförfarandet i anknytning till kostnadsansvaret för producenterna av plastprodukter för engångsbruk inte någon väsentlig koppling till de grundläggande fri- och rättigheterna. Den föreslagna nationella utvidgningen av producentens kostnadsansvar till förhindrande och uppställning av nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar har däremot en koppling till den grundläggande miljö rättigheten och näringsfriheten.

12.1 Den grundläggande miljö rättigheten

Enligt 20 § i grundlagen bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljö och kulturarvet. Enligt 2 mom. i den nämnda paragrafen i grundlagen ska det allmänna dessutom verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön. Den grundläggande miljö rättighetens juridiska betydelse har ökat efter den tidpunkt då bestämmelsen utfärdades (GrUU 69/2018 rd). I rättslitteraturen

och grundlagsutskottets utlåtanden (bland annat GrUU 21/1996 rd och GrUU 38/1998 rd) har man tillägnat en tolkning om att det är fråga om en i normativt hänseende förpliktande bestämmelse om en grundläggande rättighet och att de miljövärden som uttrycks i bestämmelsen om grundläggande miljörättigheter ska beaktas i all lagstiftning och rättskipning som har betydelse från miljösynpunkt.

Fogandet av nikotinpåsar till producentens kostnadsansvar kan öka kommunernas åtgärder för att förebygga nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar, vilket i viss mån kan minska nedskräpningen på grund av nikotinpåsar och öka trivseln i miljön. I synnerhet skyldigheten för producenter av nikotinpåsar att ersätta kommunerna med kostnaderna för informationen och rådgivningen för att förebygga nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar och kommunens anknutna skyldighet att genomföra information och rådgivning kan minska nedskräpningen på grund av nikotinpåsar. Således främjar förslaget i propositionen om att utvidga producentens kostnadsansvar till förhindrande och uppstädning av nedskräpning som orsakas av nikotinpåsar att den grundläggande miljörättigheten tillgodoses. Kostnadsansvaret för producenter främjar även att principen om att det är förorenaren som betalar tillgodoses, eftersom producenterna av nikotinpåsar ska betalas åtminstone en del av de kostnader som orsakas av förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning till kommunerna.

12.2 Näringsfrihet

Propositionen har också betydelse för den i 18 § i grundlagen tryggande näringsfriheten. I 18 § i grundlagen tryggas var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Näringsfrihet är huvudregeln, men det är dock möjligt att avvika från den då andra grundläggande fri- och rättigheter eller viktiga samhälleliga intressen talar för det. Det är möjligt att begränsa näringsfriheten genom lag (bland annat GrUU 14/2004 rd, s. 2). Grundlagsutskottet har i sina utlåtanden bedömt fastställandet av olika skyldigheter och produktsäkerhetskrav för näringsidkare ur näringsfrihetens synvinkel (bland annat GrUU 37/2021 rd, s. 7–8, GrUU 36/2016 rd, s. 2–3, GrUU 14/2013 rd, s. 4/I, GrUU 58/2002 rd, s. 2). Grundlagsutskottet har ansett att det är viktigt att säkerställa att i synnerhet regleringen är problemfri med tanke på proportionalitetskravet. Proportionalitet omfattar att begränsningarna inte får gå längre än vad som är behövligt för att skydda det intresse som ligger bakom den grundläggande fri- och rättigheten. Utskottet har till exempel ansett att produktsäkerhetskraven inte får ställa för stora hinder för inträde på marknaden eller en oproportionell administrativ börda för aktörerna (GrUU 37/2021 rd, s. 7–8).

Grundlagsutskottet har i sin utlåtandepaxis på senare tid tillåtit kraftigare begränsningar av näringsfriheten än tidigare, till exempel för att fullgöra rätten till en sund miljö. Grundlagsutskottet har dock ansett att även avsevärda begränsningar av näringsfriheten ska sättas i proportion till de klimat- och miljöskyddsrelaterade mål som eftersträvas genom propositionen och som ska anses vara betydelsefulla och som således är kopplade till 20 § i grundlagen. Grundlagsutskottet har även konstaterat att företag och andra näringsidkare med fog inte kan förvänta sig att den lagstiftning som reglerar deras näringsverksamhet förblir oförändrad (se GrUU 55/2018 rd och GrUU 32/2010 rd).

Fogandet av nikotinpåsar till tillämpningsområdet för producentens kostnadsansvar innebär utöver kostnadsansvaret nya skyldigheter som anknyter till det utvidgade producentansvaret för producenterna av nikotinpåsar, det vill säga för tillverkarna och importörerna av produkter. Producenterna av nikotinpåsar ska ansluta sig till en producentsammanslutning, som mot en avgift fullgör de skyldigheter som omfattas av producentansvaret för deras räkning. Eftersom förslaget har som mål att förebygga och minska nedskräpningen av nikotinpåsar och öka trivseln i miljön, har det i princip ett godtagbart syfte. Begränsningen av näringsfriheten för

producenterna av nikotinpåsar kan dock i avsevärd mån inte motiveras med minskad nedskräpning, eftersom förslaget konsekvens för nedskräpningen sannolikt är liten. I detta samband är en starkare grund för begränsningen av näringsfriheten att kostnadsansvaret för producenterna av nikotinpåsar främjar att principen om att det är förorenaren som betalar tillgodoses. Dessutom kan begränsningen av näringsfriheten anses vara synnerligen liten, eftersom konsekvensen av skyldigheterna i anknytning till det utvidgade producentansvaret och producentens kostnadsansvar på nikotinpåsarernas priser sannolikt är liten. Med stöd av avfallslagen har man redan utfärdat bestämmelser om kraftigare begränsningar av näringsfriheten för att genomföra SUP-direktivet, såsom det absoluta förbudet att släppa ut vissa plastprodukter för engångsbruk på marknaden. Kraven har formulerats på ett tillräckligt exakt och noggrant avgränsat sätt.

12.3 Bemyndiganden att utfärda förordning

I förslaget har man inkluderat bestämmelser som i sak handlar om grunderna för de i 80 § i grundlagen avsedda rättigheterna och skyldigheterna för en individ. De grundläggande bestämmelserna om producentens kostnadsansvar och grunderna för att fastställa de ersättningar som producenterna betalar finns i lagen, men beloppet av de ersättningar som producenterna betalar föreskrivs närmare genom förordning. Enligt förslaget förnyas förordningen med tre års mellanrum utifrån den uppdaterade information som fåtts från sammansättningsutredningen om nedskräpningen av olika produkter. Storleken av den fasta årliga kostnaden per invånare och fördelningen av den i kostnaderna för insamling, uppstädning av skräp och information och rådgivning baserar sig enligt förslaget på de tillgängliga uppgifterna om kostnaderna. Till övriga delar har man försökt formulera de bemyndiganden att utfärda förordning som fogats till bestämmelserna i lagen på ett exakt och noggrant avgränsat sätt så att regleringen uppfyller kraven i 80 § i grundlagen.

12.4 Ålands behörighet

Enligt 18 § 10 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör ärenden som gäller natur- och miljövård till lagstiftningsbehörigheten för landskapet Åland. Detta innefattar även till exempel regleringen kring avfallshanteringen och kostnadsansvaret för producenterna av vissa plastprodukter.

Utifrån ovan angivna grunder anses propositionen stå i samklang med grundlagen och förslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av avfallslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i avfallslagen (646/2011) 6 § 1 mom. 34 punkten, 48 § 1 mom. 11 punkten, rubriken för 48 a § samt 48 a § 1 mom., 48 b, 48 d, 48 e och 48 g §, 51 § 1 mom. samt bilagan, sådana de lyder, 6 § 1 mom. 34 punkten, 48 § 1 mom. 11 punkten, rubriken för 48 a § samt 48 a § 1 mom., 48 b, 48 d och 48 g §, 51 § 1 mom. och bilagan i lag 1096/2022 samt 48 e § i lag 799/2025, och
fogas till 6 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 714/2024 och 1096/2022, en ny 35 punkt och till 48 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1096/2022, en ny 12 punkt som följer:

6 §

Övriga definitioner

I denna lag avses med

34) *tobaksprodukter* tobaksprodukter enligt 2 § 1 punkten i tobakslagen (549/2016),
35) *nikotinpåsar* rökfria nikotinprodukter enligt 2 § 14 a-punkten i tobakslagen som förpackats i portionspåsar samt motsvarande nikotinpreparat för nikotinavvänjningsbehandling på vilka läkemedelslagen (395/1987) tillämpas.

48 §

Produkter och producenter som omfattas av producentansvaret

Producentansvaret omfattar följande produkter, oberoende av försäljningssättet, och producenter som yrkesmässigt släpper ut dem på marknaden eller säljer dem genom distansförsäljning direkt till användare:

11) fiskeredskap som innehåller plast, när producenten anses vara den som tillverkar eller importerar produkten,
12) nikotinpåsar, när producenten anses vara den som tillverkar eller importerar produkten.

48 a §

Producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk och nikotinpåsar

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 46 § 1 mom. har följande producenter endast kostnadsansvar som överensstämmer med 48 b § för kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder:

1) producenter av våtservetter för personlig hygien och konsumentbruk som hör till plastprodukter för engångsbruk,

- 2) producenter av ballonger för konsumentbruk som hör till plastprodukter för engångsbruk,
 - 3) producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk,
 - 4) producenter av nikotinpåsar.
-

48 b §

Producentens kostnadsansvar för vissa kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder

Producenter av i 48 § 1 mom. 6–10 punkten avsedda plastprodukter för engångsbruk och producenter av i 12 punkten avsedda nikotinpåsar ska årligen ersätta de kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som produkterna orsakar kommunerna inom de områden som avses i 48 c § i enlighet med vad som föreskrivs i 2–5 mom. Ersättningen baserar sig på en fast årlig kostnad per invånare och fastställs enligt hur många invånare kommunen har den 31 december det år kostnaderna uppkommit.

Producenter av vatservetter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av ballonger som hör till plastprodukter för engångsbruk ska ersätta kommunerna för de kostnader som orsakas av att städa upp efter nedskräpning förorsakad av produkterna i fråga och av att transportera och behandla det uppstādade skräpet.

Producenter av nikotinpåsar samt producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk ska ersätta kommunerna för de kostnader som orsakas av att

- 1) ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter,
- 2) städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstādade skräpet,
- 3) ge information och råd som anknyter till de åtgärder som avses i 1 och 2 punkten och till förhindrande av nedskräpning.

Producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk ska dessutom ersätta kommunerna för de kostnader som orsakas av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall. Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. om att ersättningen grundar sig på en fast årlig kostnad per invånare ska producenten ersätta kommunerna anskaffningskostnaderna för sådana insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som anses behövlīga för att förebygga och minska nedskräpning enligt kommunernas faktiska kostnader.

Producenter av i bilagan avsedda förpackningar som hör till plastprodukter för engångsbruk samt producenter av muggar som säljs tomma till slutanvändarna och som hör till plastprodukter för engångsbruk ska utöver producentansvaret enligt 46 § 1 mom. dessutom ersätta kommunerna för de kostnader som orsakas av att

- 1) ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter,
- 2) städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstādade skräpet.

48 d §

Fastställande av ersättning som producenterna betalar till kommunerna

Den i 48 b § avsedda ersättning som producenterna betalar till kommunerna fastställs på följande grunder:

1) andelarna av den fasta årliga kostnaden per invånare för insamling av avfall, uppstädning efter nedskräpning samt information och rådgivning,

2) producenternas andel av de i 1 punkten avsedda kostnaderna för insamling av avfall och uppstädning efter nedskräpning,

3) varje i 48 b § avsedd produktgrupps andel av den producenternas kostnadsandel som avses i 2 punkten, beräknad utifrån avfallets och skräpets vikt, antal, volym, en kombination av dessa eller någon annan ändamålsenlig faktor,

4) producentens eller producentsammanslutningens andel av de produkter som har släppts ut på marknaden eller sålts genom distansförsäljning direkt till användare i Finland och en sådan andel av andra motsvarande produkter som kan anses vara skälig med hänsyn till producentens marknadsandel, oberoende av tidpunkten då produkterna släppts ut på marknaden.

Andelen av den fasta årliga kostnaden per invånare för information och rådgivning som avses i 1 mom. 1 punkten fördelas jämnt mellan producenterna av nikotinpåsar samt producenterna av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenterna av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk. Varje producents eller producentsammanslutnings andel bestäms i enlighet med vad som föreskrivs i 1 mom. 4 punkten.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. om fastställande av den ersättning som producenterna betalar, fastställs den ersättning som avses i 48 b § 4 mom. för anskaffningskostnader för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som producenterna av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk betalar på basis av kommunernas faktiska kostnader och fördelas mellan producenterna i enlighet med vad som föreskrivs i 1 mom. 4 punkten.

Genom förordning av statsrådet utfärdas det närmare bestämmelser om

1) beloppet på den i 48 b § avsedda fasta årliga kostnaden per invånare samt hur beloppet ska fördelas mellan kostnaderna för insamling av avfall, uppstädning efter nedskräpning samt information och rådgivning genom att som grund använda de uppgifter om kommunernas kostnader som finns tillgängliga,

2) producenternas kostnadsandel enligt 1 mom. 2 punkten,

3) den fördelning av kostnader enligt produktgrupp som avses i 1 mom. 3 punkten.

En sådan förordning av statsrådet som avses i 4 mom. kan utfärdas för högst tre år åt gången.

48 e §

Ersättningsförfarande

För att vara berättigad till de ersättningar som producenterna betalar ska kommunen årligen senast den sista vardagen i maj lämna en utredning till Tillstånds- och tillsynsverket om de avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som kommunen vidtagit under det föregående året och kostnaderna för dem. Av utredningen ska framgå

1) åtgärderna för insamling av avfall och för att ordna transport och behandling av insamlat avfall samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder,

2) åtgärderna för att städa upp efter nedskräpning och för att ordna transport och behandling av det uppstädade skräpet samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder,

3) antalet anskaffade insamlingskärl avsedda för tobaksavfall och kostnaderna för anskaffningen av dem,

4) informations- och rådgivningsåtgärderna i anslutning till tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk och det avfall som orsakas av dem samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder,

5) informations- och rådgivningsåtgärderna i anslutning till nikotinpåsar och det avfall som orsakas av dem samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder.

Tillstånds- och tillsynsverket beslutar om de ersättningar som ska betalas till kommunen utifrån det som föreskrivs i 48 b och 48 d §. I beslutet ska de ersättningar som betalas av varje i 62 § avsedd producentsammanslutning och producent specificeras enligt produktgrupp, och det totala beloppet av de ersättningar som ska betalas till varje kommun ska framgå av beslutet. Till beslutet ska fogas ett sammandrag som gjorts utifrån de utredningar som kommunerna lämnat och i sammandraget ska de åtgärder som kommunerna vidtagit och kostnaderna för dem beskrivas på ett allmänt plan. Tillstånds- och tillsynsverket kan fatta beslut utan att höra parterna, om inte det finns en särskild grund för hörande.

Tillstånds- och tillsynsverket kan avvika från grunderna för fördelning av kostnaderna per produktgrupp enligt en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av 48 d § 4 mom., om en producent eller producentsammanslutning visar att en produkt och produktgrupp till följd av förändrade förhållanden utgör en betydligt mindre andel av det insamlade eller uppstädade skräpet än vad grunderna för fördelning av kostnaderna enligt förordningen visar.

Producentsammanslutningen och producenten ska betala ersättningarna till Tillstånds- och tillsynsverket, som vidarebefordrar dem till kommunerna. Producenten ska betala myndigheterna för de kostnader som uttaget av ersättningarna och vidarebefordran av dem ger upphov till.

48 g §

Kommunens skyldighet att förhindra nedskräpning till följd av tobaksprodukter och nikotinpåsar

Kommunen ska ordna insamling av det avfall som orsakas av de tobaksprodukter som avses i 48 § 1 mom. 10 punkten i de områden som avses i 48 c § samt information och rådgivning om de produkterna och sådant avfall samt om de produkter som avses i 48 § 1 mom. 12 punkten och det avfall som orsakas av dem i enlighet med vad som föreskrivs i 51 §. Närmare bestämmelser om minimiantalet avfallskärl avsedda för tobaksavfall och om placeringen av dem samt om innehållet i informationen och rådgivningen får utfärdas genom förordning av statsrådet med undantag för information om återanvändbara alternativ.

51 §

Producentens informations- och rådgivningsskyldighet

Producenten ska informera om var mottagningsplatserna för kasserade produkter finns och om deras öppettider, de slag av avfall som tas emot där och annat som behövs för att mottagningen ska fungera. Producenten ska dessutom informera och ge råd om åtgärder som gäller minskande av avfallens mängd och skadlighet, återanvändning och förberedelse för återanvändning, om konsekvenserna av nedskräpning och om förhindrande av nedskräpning samt vid behov om de återanvändbara alternativ som finns för en produkt. Informationen och rådgivningen kan vara olika i fråga om olika produktgrupper. Producenten ska vid behov ordna informationsspridningen och rådgivningen tillsammans med kommunen och andra aktörer inom avfallshanteringen. Producentens informations- och rådgivningsskyldighet gäller inte i 48 § 1 mom. 10 och 12 punkten avsedda producenter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Producentens kostnadsansvar enligt 48 b § i denna lag tillämpas på producenter av nikotinpåsar från och med den 1 januari 2027. För detta ska en producentsammanslutning eller en i 62 § 2 mom. i den lag som ändras genom denna lag avsedd producent lämna en i 101 § avsedd ansökan om godkännande för anteckning i producentregistret senast den 30 juni 2026.

På ersättningar som producenterna betalar för kostnader som kommunerna orsakas av avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som vidtagits före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser i 48 b, 48 d och 48 e § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag samt den förordning av statsrådet som utfärdats med stöd av den 48 d § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Bilaga

Följande förpackningar är sådana plastprodukter för engångsbruk som avses i 48 b § 5 mom.:

- 1) livsmedelsförpackningar, det vill säga kärl såsom lådor, med eller utan lock, som används för livsmedel som
 - a) är avsedda att konsumeras direkt på plats eller avhämtade,
 - b) vanligtvis konsumeras direkt ur behållaren, och
 - c) är färdiga att konsumeras utan tillagning, kokning eller uppvärmning eller annan ytterligare beredning,
- 2) förpackningar eller omslag av ett flexibelt material som innehåller livsmedel som är avsedda att konsumeras direkt ur förpackningen eller omslaget utan ytterligare beredning,
- 3) dryckesförpackningar med en kapacitet av högst tre liter, det vill säga kärl som är avsedda för vätskor, till exempel dryckesflaskor inklusive korkar och lock samt kompositdryckesförpackningar inklusive korkar och lock, men inte dryckesbehållare i glas eller metall med korkar och lock som är gjorda av plast,
- 4) andra muggar än sådana som säljs tomma till slutanvändarna, inklusive deras korkar och lock,
- 5) tunna plastbärkassar.

Som livsmedelsförpackningar enligt 1 punkten betraktas inte tallrikar, dryckesförpackningar som avses i 3 punkten eller sådana förpackningar och omslag av flexibelt material som avses i 2 punkten.

Helsingfors den 6 november 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Miljö- och klimatminister Sari Multala

Lag

om ändring av avfallslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i avfallslagen (646/2011) 6 § 1 mom. 34 punkten, 48 § 1 mom. 11 punkten, rubriken för 48 a § samt 48 a § 1 mom., 48 b, 48 d, 48 e och 48 g §, 51 § 1 mom. samt bilagan, sådana de lyder, 6 § 1 mom. 34 punkten, 48 § 1 mom. 11 punkten, rubriken för 48 a § samt 48 a § 1 mom., 48 b, 48 d och 48 g §, 51 § 1 mom. och bilagan i lag 1096/2022 samt 48 e § i lag 799/2025, och
fogas till 6 § 1 mom., sådant det lyder i lagarna 714/2024 och 1096/2022, en ny 35 punkt och till 48 § 1 mom., sådant det lyder i lag 1096/2022, en ny 12 punkt som följer:

Gällande lydelse

6 §

Övriga definitioner

I denna lag avses med

34) *tobaksprodukter* tobaksprodukter enligt 2 § 1 punkten i tobakslagen (549/2016).

48 §

Produkter och producenter som omfattas av producentansvaret

Producentansvaret omfattar följande produkter, oberoende av försäljningssättet, och producenter som yrkesmässigt släpper ut dem på marknaden eller säljer dem genom distansförsäljning direkt till användare:

11) fiskeredskap som innehåller plast, när producenten anses vara den som tillverkar eller importerar produkten.

Föreslagen lydelse

6 §

Övriga definitioner

I denna lag avses med

34) *tobaksprodukter* tobaksprodukter enligt 2 § 1 punkten i tobakslagen (549/2016),
35) **nikotinpåsar** rökfria nikotinprodukter enligt 2 § 14 a-punkten i tobakslagen som förpackats i portionspåsar samt motsvarande nikotinpreparat för nikotinavvänjningsbehandling på vilka läkemedelslagen (395/1987) tillämpas.

48 §

Produkter och producenter som omfattas av producentansvaret

Producentansvaret omfattar följande produkter, oberoende av försäljningssättet, och producenter som yrkesmässigt släpper ut dem på marknaden eller säljer dem genom distansförsäljning direkt till användare:

11) fiskeredskap som innehåller plast, när producenten anses vara den som tillverkar eller importerar produkten,

Gällande lydelse

48 a §

Producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 46 § 1 mom. har följande producenter endast kostnadsansvar enligt 48 b § för kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder:

- 1) producenter av våtservetter för personlig hygien och konsumentbruk som hör till plastprodukter för engångsbruk,
- 2) producenter av ballonger för konsumentbruk som hör till plastprodukter för engångsbruk,
- 3) producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk.

Föreslagen lydelse

12) *nikotinpåsar, när producenten anses vara den som tillverkar eller importerar produkten.*

48 a §

*Producentens kostnadsansvar i fråga om vissa plastprodukter för engångsbruk och **nikotinpåsar***

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 46 § 1 mom. har följande producenter endast kostnadsansvar *som överensstämmer med* 48 b § för kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder:

- 1) producenter av våtservetter för personlig hygien och konsumentbruk som hör till plastprodukter för engångsbruk,
- 2) producenter av ballonger för konsumentbruk som hör till plastprodukter för engångsbruk,
- 3) producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk,
- 4) *producenter av nikotinpåsar.*

48 b §

Producentens kostnadsansvar för vissa kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder

Producenter av i 48 § 1 mom. 6–10 punkten avsedda plastprodukter för engångsbruk ska årligen *och enligt produktgrupp* svara för de kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som produkterna orsakar kommunerna inom de områden som avses i 48 c § i enlighet med vad som föreskrivs i 2–4 mom.

48 b §

Producentens kostnadsansvar för vissa kommunala avfallshanterings- och uppställningsåtgärder

Producenter av i 48 § 1 mom. 6–10 punkten avsedda plastprodukter för engångsbruk *och producenter av i 12 punkten avsedda nikotinpåsar* ska årligen *ersätta* de kostnader för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som produkterna orsakar kommunerna inom de områden som avses i 48 c § i enlighet med vad som föreskrivs i 2–5 mom. *Ersättningen baserar sig på en fast årlig kostnad per invånare och fastställs enligt hur många invånare kommunen har den 31 december det år kostnaderna uppkommit.*

Gällande lydelse

Producenter av våtservetter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av ballonger som hör till plastprodukter för engångsbruk ska svara för de kostnader som kommunen orsakas av att städa upp efter nedskräpning förorsakad av produkterna i fråga och av att transportera och behandla det uppstädade skräpet.

Producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk ska svara för de kostnader som kommunen orsakas av att

1) ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter, *inklusive insamlingskärl avsedda för tobaksavfall*,

2) städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstädade skräpet,

3) ge information och råd som anknyter till de åtgärder som avses i 1 och 2 punkten och till förhindrande av nedskräpning.

Producenter av i bilagan avsedda förpackningar som hör till plastprodukter för engångsbruk samt producenter av muggar som säljs tomma till slutanvändarna och som hör till plastprodukter för engångsbruk ska utöver producentansvaret enligt 46 § 1 mom. dessutom svara för de kostnader som kommunen orsakas av att

Föreslagen lydelse

Producenter av våtservetter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av ballonger som hör till plastprodukter för engångsbruk ska *ersätta kommunerna* för de kostnader som orsakas av att städa upp efter nedskräpning förorsakad av produkterna i fråga och av att transportera och behandla det uppstädade skräpet.

Producenter av nikotinpåsar samt producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk ska *ersätta kommunerna* för de kostnader som orsakas av att

1) ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter,

2) städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstädade skräpet,

3) ge information och råd som anknyter till de åtgärder som avses i 1 och 2 punkten och till förhindrande av nedskräpning.

Producenter av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenter av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk ska dessutom ersätta kommunerna för de kostnader som orsakas av insamlingskärl avsedda för tobaksavfall. Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. om att ersättningen grundar sig på en fast årlig kostnad per invånare ska producenten ersätta kommunerna anskaffningskostnaderna för sådana insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som anses behövliga för att förebygga och minska nedskräpning enligt kommunernas faktiska kostnader.

Producenter av i bilagan avsedda förpackningar som hör till plastprodukter för engångsbruk samt producenter av muggar som säljs tomma till slutanvändarna och som hör till plastprodukter för engångsbruk ska utöver producentansvaret enligt 46 § 1 mom. dessutom *ersätta kommunerna* för de kostnader som orsakas av att

Gällande lydelse

- 1) ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter,
- 2) städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstädade skräpet.

48 d §

Fastställande av producentens kostnadsansvar

Producentens kostnadsansvar enligt 48 b § fastställs på följande grunder:

1) producenternas andel av de kostnader som kommunerna uppger för avfallshanterings- och uppställningsåtgärder som har genomförts i områden som avses i 48 c § samt för sådana informations- och rådgivningsåtgärder som ska anses behövliga för att förebygga och minska nedskräpning,

2) varje i 48 b § avsedd produktgrupps andel av de kostnader som avses i 1 punkten, beräknad utifrån avfallets och skräpets vikt, antal, volym, en kombination av dessa eller någon annan ändamålsenlig faktor,

3) producentens eller producentsammanslutningens andel av de produkter som har släppts ut på marknaden eller sålts genom distansförsäljning direkt till användare i Finland och en sådan andel av andra motsvarande produkter som kan anses vara skälig med hänsyn till producentens marknadsandel, oberoende av tidpunkten då produkterna släppts ut på marknaden.

Närmare bestämmelser om producenternas kostnadsandel enligt 1 mom. 1 punkten och om den fördelning av kostnader enligt produktgrupp som avses i 1 mom. 2 punkten får utfärdas genom förordning av statsrådet. Avvikelse från den grund för kostnadsfördelning som anges i förordning får göras, om en producent eller producentsammanslutning visar att en produkt

Föreslagen lydelse

- 1) ordna insamling, transport och hantering av avfall för att förhindra nedskräpning som orsakas av dessa produkter,
- 2) städa upp efter nedskräpning som orsakas av dessa produkter samt av att transportera och behandla det uppstädade skräpet.

48 d §

Fastställande av ersättning som producenterna betalar till kommunerna

Den i 48 b § avsedda ersättning som producenterna betalar till kommunerna fastställs på följande grunder:

1) andelarna av den fasta årliga kostnaden per invånare för insamling av avfall, uppställning efter nedskräpning samt information och rådgivning,

2) producenternas andel av de i 1 punkten avsedda kostnaderna för insamling av avfall och uppställning efter nedskräpning,

3) varje i 48 b § avsedd produktgrupps andel av den producenternas kostnadsandel som avses i 2 punkten, beräknad utifrån avfallets och skräpets vikt, antal, volym, en kombination av dessa eller någon annan ändamålsenlig faktor,

4) producentens eller producentsammanslutningens andel av de produkter som har släppts ut på marknaden eller sålts genom distansförsäljning direkt till användare i Finland och en sådan andel av andra motsvarande produkter som kan anses vara skälig med hänsyn till producentens marknadsandel, oberoende av tidpunkten då produkterna släppts ut på marknaden.

Andelen av den fasta årliga kostnaden per invånare för information och rådgivning som avses i 1 mom. 1 punkten fördelas jämnt mellan producenterna av nikotinpåsar samt producenterna av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och producenterna av tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk. Varje producents eller producentsammanslutnings

Gällande lydelse

och produktgrupp till följd av förändrade förhållanden utgör en betydligt mindre andel av det insamlade eller uppstädade skräpet än vad den grund för kostnadsfördelning som anges i förordningen visar.

Föreslagen lydelse

andel bestäms i enlighet med vad som föreskrivs i 1 mom. 4 punkten.

Med avvikelse från vad som föreskrivs i 1 mom. om fastställande av den ersättning som producenterna betalar, fastställs den ersättning som avses i 48 b § 4 mom. för anskaffningskostnader för insamlingskärl avsedda för tobaksavfall som producenterna av tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk betalar på basis av kommunernas faktiska kostnader och fördelas mellan producenterna i enlighet med vad som föreskrivs i 1 mom. 4 punkten.

Genom förordning av statsrådet utfärdas det närmare bestämmelser om

1) beloppet på den i 48 b § avsedda fasta årliga kostnaden per invånare samt hur beloppet ska fördelas mellan kostnaderna för insamling av avfall, uppstädning efter nedskräpning samt information och rådgivning genom att som grund använda de uppgifter om kommunernas kostnader som finns tillgängliga,

2) producenternas kostnadsandel enligt 1 mom. 2 punkten,

3) den fördelning av kostnader enligt produktgrupp som avses i 1 mom. 3 punkten.

En sådan förordning av statsrådet som avses i 4 mom. kan utfärdas för högst tre år åt gången.

48 e § (stadfäst lag)

Anmälan om och ersättning för kommunens avfallshanterings- och uppstädningskostnader

För att vara berättigad till ersättning från en producent ska kommunen årligen före utgången av maj anmäla sina i 48 d § avsedda avfallshanterings- och uppstädningskostnader för det föregående året till Tillstånds- och tillsynsverket. I anmälan ska specificeras vilka kostnader som har orsakats av

48 e §

Ersättningsförfarande

För att vara berättigad till de ersättningar som producenterna betalar ska kommunen årligen senast den sista vardagen i maj lämna en utredning till Tillstånds- och tillsynsverket om de avfallshanterings- och uppstädningsåtgärder som kommunen vidtagit under det föregående året och kostnaderna för dem. Av utredningen ska framgå

Gällande lydelse

1) insamling, transport och hantering av avfall som ordnats för att förhindra nedskräpning,

2) uppstädning, transport och hantering av skräp,

3) separata avfallskärl för tobaksavfall samt sådan information och rådgivning som avses i 48 b § 3 mom. 3 punkten.

Tillstånds- och tillsynsverket beslutar om de ersättningar som ska betalas till kommunen utifrån det som föreskrivs i 48 d §. I beslutet ska de ersättningar som betalas av varje i 62 § avsedd producentsammanslutning och producent specificeras enligt produktgrupp, och det totala beloppet av de ersättningar som ska betalas till varje kommun ska framgå av beslutet. Producentsammanslutningen och producenten ska betala ersättningarna till Tillstånds- och tillsynsverket, som vidarebefordrar dem till kommunerna. Producenten ska betala myndigheterna för de kostnader som uttaget av ersättningarna och vidarebefordran av dem ger upphov till.

Föreslagen lydelse

1) åtgärderna för insamling av avfall och för att ordna transport och behandling av insamlat avfall samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder,

2) åtgärderna för att städa upp efter nedskräpning och för att ordna transport och behandling av det uppstädade skräpet samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder,

3) antalet anskaffade insamlingskärl avsedda för tobaksavfall och kostnaderna för anskaffningen av dem,

4) informations- och rådgivningsåtgärderna i anslutning till tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk och det avfall som orsakas av dem samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder,

5) informations- och rådgivningsåtgärderna i anslutning till nikotinpåsar och det avfall som orsakas av dem samt en uppskattning av de totala kostnaderna för dessa åtgärder.

Tillstånds- och tillsynsverket beslutar om de ersättningar som ska betalas till kommunen utifrån det som föreskrivs i 48 b och 48 d §. I beslutet ska de ersättningar som betalas av varje i 62 § avsedd producentsammanslutning och producent specificeras enligt produktgrupp, och det totala beloppet av de ersättningar som ska betalas till varje kommun ska framgå av beslutet. *Till beslutet ska fogas ett sammandrag som gjorts utifrån de utredningar som kommunerna lämnat och i sammandraget ska de åtgärder som kommunerna vidtagit och kostnaderna för dem beskrivas på ett allmänt plan. Tillstånds- och tillsynsverket kan fatta beslut utan att höra parterna, om inte det finns en särskild grund för hörande.*

Tillstånds- och tillsynsverket kan avvika från grunderna för fördelning av kostnaderna per produktgrupp enligt en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av 48 d § 4 mom., om en producent eller producentsammanslutning visar att en produkt och produktgrupp till följd av förändrade förhållanden utgör en betydligt

Gällande lydelse

48 g §

Kommunens skyldighet att förhindra nedskräpning till följd av tobaksprodukter

Kommunen ska ordna insamling av avfall till följd av de tobaksprodukter som avses i 48 § 1 mom. 10 punkten i de områden som avses i 48 c § samt information och rådgivning om de produkterna och sådant avfall i enlighet med 51 §. Närmare bestämmelser om minimiantalet avfallskärl avsedda för tobaksavfall och om placeringen av dem samt om innehållet i informationen och rådgivningen får utfärdas genom förordning av statsrådet med undantag för information om återanvändbara alternativ.

51 §

Producentens informations- och rådgivningsskyldighet

Producenten ska informera om var mottagningsplatserna för kasserade produkter finns och om deras öppettider, de slag av avfall som tas emot där och annat som behövs för att mottagningen ska fungera. Producenten ska dessutom informera och ge råd om åtgärder som gäller minskande av avfallens mängd och skadlighet, återanvändning och förberedelse för återanvändning, om konsekvenserna av nedskräpning och förhindrande av nedskräpning samt vid behov

Föreslagen lydelse

mindre andel av det insamlade eller uppstädade skräpet än vad grunderna för fördelning av kostnaderna enligt förordningen visar.

Producentsammanslutningen och producenten ska betala ersättningarna till Tillstånds- och tillsynsverket, som vidarebefordrar dem till kommunerna. Producenten ska betala myndigheterna för de kostnader som uttaget av ersättningarna och vidarebefordran av dem ger upphov till.

48 g §

Kommunens skyldighet att förhindra nedskräpning till följd av tobaksprodukter och nikotinpåsar

Kommunen ska ordna insamling av *det* avfall *som orsakas* av de tobaksprodukter som avses i 48 § 1 mom. 10 punkten i de områden som avses i 48 c § samt information och rådgivning om de produkterna och sådant avfall *samt om de produkter som avses i 48 § 1 mom. 12 punkten och det avfall som orsakas av dem i enlighet med vad som föreskrivs i 51 §.* Närmare bestämmelser om minimiantalet avfallskärl avsedda för tobaksavfall och om placeringen av dem samt om innehållet i informationen och rådgivningen får utfärdas genom förordning av statsrådet med undantag för information om återanvändbara alternativ.

51 §

Producentens informations- och rådgivningsskyldighet

Producenten ska informera om var mottagningsplatserna för kasserade produkter finns och om deras öppettider, de slag av avfall som tas emot där och annat som behövs för att mottagningen ska fungera. Producenten ska dessutom informera och ge råd om åtgärder som gäller minskande av avfallens mängd och skadlighet, återanvändning och förberedelse för återanvändning, om konsekvenserna av nedskräpning och om förhindrande av nedskräpning samt vid behov

Gällande lydelse

om de alternativ för återanvändning som finns tillgängliga för produkterna. Informationen och rådgivningen kan vara olika i fråga om olika produktgrupper. Producenten ska vid behov ordna informationsspridningen och rådgivningen tillsammans med kommunen och andra aktörer inom avfallshanteringen. Producentens informations- och rådgivningsskyldighet gäller inte i 48 § 1 mom. 10 punkten avsedda producenter.

Föreslagen lydelse

om de återanvändbara alternativ som finns för en produkt. Informationen och rådgivningen kan vara olika i fråga om olika produktgrupper. Producenten ska vid behov ordna informationsspridningen och rådgivningen tillsammans med kommunen och andra aktörer inom avfallshanteringen. Producentens informations- och rådgivningsskyldighet gäller inte i 48 § 1 mom. 10 och 12 punkten avsedda producenter.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Producentens kostnadsansvar enligt 48 b § i denna lag tillämpas på producenter av nikotinpåsar från och med den 1 januari 2027. För detta ska en producentsammanslutning eller en i 62 § 2 mom. i den lag som ändras genom denna lag avsedd producent lämna en i 101 § avsedd ansökan om godkännande för anteckning i producentregistret senast den 30 juni 2026.

På ersättningar som producenterna betalar för kostnader som kommunerna orsakas av avfallshanterings- och uppstädningåtgärder som vidtagits före ikraftträdandet av denna lag tillämpas de bestämmelser i 48 b, 48 d och 48 e § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag samt den förordning av statsrådet som utfärdats med stöd av den 48 d § som gällde vid ikraftträdandet av denna lag.

Bilaga

Följande förpackningar är sådana plastprodukter för engångsbruk som avses i 48 b § 4 mom.:

- 1) livsmedelsförpackningar, det vill säga kärl såsom lådor, med eller utan lock, som används för livsmedel som
 - a) är avsedda att konsumeras direkt på plats eller avhämtade,
 - b) vanligtvis konsumeras direkt ur behållaren, och

Bilaga

Följande förpackningar är sådana plastprodukter för engångsbruk som avses i 48 b § 5 mom.:

- 1) livsmedelsförpackningar, det vill säga kärl såsom lådor, med eller utan lock, som används för livsmedel som
 - a) är avsedda att konsumeras direkt på plats eller avhämtade,
 - b) vanligtvis konsumeras direkt ur behållaren, och

Gällande lydelse

c) är färdiga att konsumeras utan tillagning, kokning eller uppvärmning eller annan ytterligare beredning,

2) förpackningar eller omslag av ett flexibelt material som innehåller livsmedel som är avsedda att konsumeras direkt ur förpackningen eller omslaget utan ytterligare beredning,

3) dryckesförpackningar med en kapacitet av högst tre liter, det vill säga kärl som är avsedda för vätskor, till exempel dryckesflaskor inklusive korkar och lock samt kompositdryckesförpackningar inklusive korkar och lock, men inte dryckesbehållare i glas eller metall med korkar och lock som är gjorda av plast,

4) andra muggar än sådana som säljs tomma till slutanvändarna, inklusive deras korkar och lock,

5) tunna plastbärkassar.

Som livsmedelsförpackningar enligt 1 punkten betraktas inte tallrikar, dryckesförpackningar som avses i 3 punkten eller sådana förpackningar och omslag av flexibelt material som avses i 2 punkten.

Föreslagen lydelse

c) är färdiga att konsumeras utan tillagning, kokning eller uppvärmning eller annan ytterligare beredning,

2) förpackningar eller omslag av ett flexibelt material som innehåller livsmedel som är avsedda att konsumeras direkt ur förpackningen eller omslaget utan ytterligare beredning,

3) dryckesförpackningar med en kapacitet av högst tre liter, det vill säga kärl som är avsedda för vätskor, till exempel dryckesflaskor inklusive korkar och lock samt kompositdryckesförpackningar inklusive korkar och lock, men inte dryckesbehållare i glas eller metall med korkar och lock som är gjorda av plast,

4) andra muggar än sådana som säljs tomma till slutanvändarna, inklusive deras korkar och lock,

5) tunna plastbärkassar.

Som livsmedelsförpackningar enligt 1 punkten betraktas inte tallrikar, dryckesförpackningar som avses i 3 punkten eller sådana förpackningar och omslag av flexibelt material som avses i 2 punkten.

Statsrådets förordning

om ersättningar som producenter av vissa plastprodukter ska betala till kommunerna för åren 2026–2028

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs med stöd av 48 d § i avfallslagen (646/2011):

1 §

Tillämpningsområde

Denna förordning innehåller bestämmelser om grunderna för fastställande av den på en fast årlig kostnad per invånare baserade ersättning som producenter av i 48 b § i avfallslagen (646/2011) avsedda produkter ska betala till kommunerna för åtgärder som hänför sig till förhindrande av och uppstädning efter nedskräpning.

2 §

Den fasta kostnaden per invånare och fördelning av den enligt åtgärd

Den fasta årliga kostnad per invånare som avses i 48 b § 1 mom. i avfallslagen är xx euro per invånare, av vilket

- 1) kostnaderna för sådan insamling, transport och behandling av avfall som ordnats för att förhindra nedskräpning (*insamlingskostnader*) är xx euro per invånare,
- 2) kostnaderna för uppstädning efter nedskräpning samt transport och behandling av det uppstädade skräpet (*uppstädningskostnader*) är xx euro per invånare,
- 3) kostnaderna för information och rådgivning i anslutning till nikotinpåsar och det avfall som orsakas av dem samt tobaksprodukter med filter som hör till plastprodukter för engångsbruk och tobaksfilter som hör till plastprodukter för engångsbruk och det avfall som orsakas av dem är xx euro per invånare.

3 §

Fördelning av insamlingskostnaderna enligt produktgrupp

Insamlingskostnaderna fördelas enligt produktgrupp som följer och kommunerna står för resten av kostnaderna:

Produktgrupp	Andel av insamlingskostnaderna
Livsmedelsförpackningar som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Av ett flexibelt material tillverkade förpackningar och omslag som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Dryckesförpackningar med pant som har en kapacitet av högst tre liter och som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent

Dryckesförpackningar utan pant som har en kapacitet av högst tre liter och som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Tunna plastbärkassar som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Muggar, inklusive korkar och lock, som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Tobaksprodukter och filter som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Nikotinpåsar	xx procent

4 §

Fördelning av uppställningskostnaderna enligt produktgrupp

Uppställningskostnaderna fördelas enligt produktgrupp som följer och kommunerna står för resten av kostnaderna:

Produktgrupp	Andel av uppställningskostnaderna
Livsmedelsförpackningar som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Av ett flexibelt material tillverkade förpackningar och omslag som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Dryckesförpackningar med pant som har en kapacitet av högst tre liter och som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Dryckesförpackningar utan pant som har en kapacitet av högst tre liter och som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Tunna plastbärkassar som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Muggar, inklusive korkar och lock, som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Tobaksprodukter och filter som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Våtservetter som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Ballonger som hör till plastprodukter för engångsbruk	xx procent
Nikotinpåsar	xx procent

6 §

Ikraftträdande

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/904 (32019L0904); EUT L 155, 12.6.2019, s. 1